

Novembre 2006

PESCANOVA A XILE

Impactes espanyols al sector de la pesca a Xile

*Observatori del deute en la Globalització
Càtedra Unesco de Sostenibilitat. Universitat Politècnica de Catalunya*

Pesca Chile és una empresa propietat de Pescanova que actua a Xile, tant al sector de la pesca extractiva com a l'aqüicultura, principalment a la salmònicultura.

Si bé l'empresa obté beneficis monetaris importants, obvia aspectes bàsics de caire ambiental i laboral. Igualment, de les seves activitats es deriven impactes socials molt negatius per a alguns ciutadans especialment vulnerables. Aquest informe es concentra en la descripció d'aquestes deficiències normalment poc conegudes per part de la població espanyola, amb la finalitat d'informar sobre l'altra cara de la moneda de les activitats de la més important transnacional pesquera espanyola. També es detallen algunes problemàtiques produïdes a Xile per altres actors espanyols que actuen al mateix sector.

L'administració pública espanyola, a través de COFIDES i de condicions fiscals favorables, està recolzant el projecte de Pescanova a Xile. En aquest document s'expliquen les deficiències en els seus sistemes de control i de recolzament a les inversions a l'exterior i es qüestiona la necessitat d'aquests ajuts.

	ÍNDEX
• Índex de gràfics	1
• Índex de taules	1

• INTRODUCCIÓ – Metodologia de l'estudi	5
• EL GRUP PESCANOVA	8
a. Pescanova a Xile	10
b. Instal·lacions	13
c. Destinacions de les exportacions	14
d. Productes d'exportació	15
(1) ACCÉS A LA INFORMACIÓ	18
(2) PRINCIPALS PROBLEMÀTIQUES LABORALS	20
a. Treball precari en plantes de tractament i centres de cultiu	20
b. Treball precari en vaixells-factoria	34
(3) PRINCIPALS PROBLEMÀTIQUES AMBIENTALS	37
a. La pesca extractiva	37
b. Les plantes de tractament del peix	39
c. L'exploració salmonera	43
(4) CONTROL PER PART DE L'ADMINISTRACIÓ	45
(5) ÚS I ABÚS LA LEY NAVARINO	46
(6) UTILITZACIÓ DE RECURSOS PÚBLICS ESPANYOLS	48

ÍNDIX DE GRÀFICS

II·lustració 1 Vaixell a la zona de Porto Montt	6
II·lustració 2 Planta d'engreixament de salmó a Xile	7
II·lustració 3 Lluç Austral	11
II·lustració 4 Congre Daurat	11
II·lustració 5 Disminució de Lluç austral	11
II·lustració 6 Disminució congre daurat	11
II·lustració 7 Ventes anuals de Pescachile.	12
II·lustració 8 Preus i tones entrants de Salmó a Mercabarna.	17
II·lustració 9 Antiga planta de tractament de Pescachile a Puerto Montt.	21
II·lustració 10 Maquiladora de Pesca Chile	21
II·lustració 11 Vista general de la planta de Frutos de Dios, Societat Ltda.	22
II·lustració 12 Detall de la línia no autoritzada per exportar.	25
II·lustració 13 La filera de la dreta treballadors de l'empresa Pesca Chile, a l'esquerra treballadors de Servicios Integrales.	25
II·lustració 14 Part davantera de la planta de Punta Arenas, una de les més conflictives de PescaChile	26
II·lustració 15 Part darrera de la planta de Punta Arenas, es pot observar l'abocament directa al mar	29
II·lustració 16 Planta de Novaustral del grup Pescanova	
II·lustració 17 En el moment de fer la visita a l'empresa s'aconseguia el record de temps sense accidents....13 dies.	31
II·lustració 18 Evolució dels recursos compromesos per COFIDES.	49

ÍNDIX DE TAULES

Taula 1 Empreses directament controlades pel grup Pescanova segons els comptes anuals consolidats del 2005.	9
Taula 2 Quotes i quantitats d'algunes espècies controlades per Pescachile	16
Taula 3 Sancions cursades per la Dirección Regional del Trabajo XII Región de Magallanes a Nova Austral (Pesca Chile) i la seva empresa contractista Abumar desde 2003.	30
Taula 4 Biomassa del lluç austral i el congre daurat	38
Taula 5 Distribució geogràfica del capital compromès de COFIDES.	49
Taula 6 Malalties laborals a Nova Austral	52

Observatori del deute en la Globalització
Càtedra Unesco de Sostenibilitat. Universitat Politècnica de Catalunya

<http://www.debtwatch.org>
deute_eco@debtwatch.org

PESCANOVA A XILE

Impactes espanyols al sector de la pesca a Xile

INTRODUCCIÓ

Aquest treball forma part dels informes que s'estan realitzant a l'entorn de productes alimentaris i el concepte de deute ecològic i sobirania alimentària conjuntament amb Veterinaris sense Fronteres i la Xarxa de Consum Solidari a la campanya NO ET MENGIS EL MÓN¹.

L'any 2005 vam realitzar un estudi sobre l'impacte social i ecològic de la producció de salmó a Xile², així com sobre l'impacte de la producció de la perca al llac Victòria³. Aquest treball continua la línia de recerca en l'àmbit marí, tot centrant-se en l'impacte de Pescanova a Xile tant per les seves activitats extractives com aquícoles.

L'estructura del treball és la següent: A continuació es presenta la metodologia utilitzada, incloent un llistat complet de les entrevistes realitzades a la visita de camp realitzada pels autors a Xile. Posteriorment, es fa una descripció de l'empresa Pescanova i de la seva empresa del grup a Xile, Pesca Chile. El cos del treball conté un anàlisi de l'activitat d'aquesta empresa. L'informe acaba fent un repàs als mecanismes de suport de l'administració pública espanyola a les empreses que realitzen activitats a l'exterior. En aquest cas, Pescanova ha gaudit d'aquest tipus de suport per l'activitat de Pesca Chile.

Metodologia de l'estudi

Aquest document recull les conclusions d'una recerca realitzada pels autors els mesos d'abril i maig de 2006 a Xile. La informació ha estat obtinguda a partir de 35 entrevistes amb els principals actors implicats, els principals són:

- *Consejero económico y social de la embajada española en Chile.*
- *Representants de la direcció de l'empresa Pesca Chile: el responsable gestor de les instal·lacions de Pesca Chile a Puerto Montt, el Gerent de la XI Regió i el cap de Planta de l'empresa Nova Austral.*
- *Responsable de qualitat i medi ambient de la planta Frutos de Dios, maquiladora de Pesca Chile a Puerto Montt.*
- *Entrevista amb el responsable de premsa de Intesal-Salmonchile a la XI Regió.*

¹ <http://www.noetmengiselmon.org>

² Salmó a Xile, el negoci de menjar-se el mar. <http://www.noetmengiselmon.org>

³ El llac sec. Quan ens mengem el llac Victòria (Àfrica). El deute associat a la perca. <http://www.noetmengiselmon.org>

- *Delegats sindicals de Pesca Chile i Nova Austral, així com de les principals empreses subcontractistes de Pesca Chile a la XI i XII regió: Servicios Integrales (planta de Puerto Chacabuco) i Abumar (Planta de Novaustral a Porvenir, Tierra del Fuego).*
- *Pescadors artesanals de la X regió, i navegants, pescadors i bussos-mariscadors de la XII regió (han estat representats dels diferents confederacions sindicals de pescadors artesanals de Chile, tant de la CONFEPACH com la CONAPACH).*

II·lustració 1 Vaixell a la zona de Porto Montt

- *Delegats sindicals de pescadors i navegants a la X i XII regió.*
- *Representants de la Direcció de Treball a Santiago, així com a la XII regió.*
- *Representants de la SEREMI a la XII Regió.*
- *Membres de SERNAPESCA a la XI i XII regió.*
- *Alcaldia de Povenir.*
- *Grups ecologistes: Ecoceanos, Oceana, CODEFF-Aisén.*

A més de les entrevistes i reunions anteriorment especificades es va recopilar informació bibliogràfica existent i es van realitzar recorreguts amb inspeccions visuals de la planta de tractament de Pescachile a Puerto Chacabuco (Aisén - XI Regió) i a la planta de Nova Austral (a Porvenir- Tierra del Fuego - XII Regió).

A la planta de Puerto Chacabuco vam ser autoritzats a realitzar fotografies i fer la visita amb els representants sindicals. A la planta de Nova Austral, per contra, se'ns va denegar la possibilitat de visitar la planta conjuntament amb els sindicats de l'empresa, així com la possibilitat de fer fotografies. La visita a la planta va ser realitzada amb la guia exclusiva del cap de planta.

Es va visitar també les restes de la planta (incendiada) de Pesca Chile a Puerto Montt. Així com la de l'empresa maquiladora (sostcontractada) de Pesca Chile, Frutos de Dios.

No va ser possible visitar els centres de cultiu de salmó de Pescanova per dificultats d'accés, sí va ser possible visitar un centre de cultiu de l'empresa Xilena Aqua Chile.

II-Il·lustració 2 Planta d'engreixament de salmó a Xile

EL GRUP PESCANOVA

El grup Pescanova va iniciar les seves activitats el juny de l'any 1960 i des d'aquell moment ha tingut un creixement constant fins al punt de ser un dels grups més importants del sector pesquer al món.

Al començament dels anys setanta va començar a pescar lluny d'Espanya, tot congelant la captura a les mateixes embarcacions. Van ser un dels primers a fer-ho i això els va impulsar a pescar a tot el món arribant a llocs on ningú havia treballat anteriorment a nivell industrial. Les seves activitats es van estendre a l'Àfrica del Sud, Namíbia, Moçambic, Senegal, Argentina, Xile, Uruguai, etc. El seu lideratge els va permetre, en una primera fase, realitzar una explotació intensiva del recurs, que va acabar en ocasions contribuint al col·lapse de les pesqueries on actuaven. En aquesta primera fase d'actuació arribaren a territoris sense legislació específica i això els va permetre una pesca intensiva dels recursos marins, i per una altra banda - en una segona fase- gràcies a disposar d'una posició privilegiada van ser capaços d'influir en l'elaboració legislativa posterior. Com a conseqüència avui és una empresa amb una posició privilegiada en quotes de pesca a l'hemisferi Sud del planeta⁴.

En termes de ventes, l'any 2004 era el setè grup mundial i el segon europeu, només darrera de les empreses japoneses i l'holandesa Nutreco. L'any 2005 la seva facturació arribava a 999 milions d'euros, i gestionava més de 140.000 tones anuals de peix⁵.

Àmbit d'actuació segons la memòria d'empresa de l'any 2005

.... (la actividad de Pescanova consiste) en la explotación industrial de todas las actividades relacionadas con productos destinados al consumo humano o animal, incluso su producción, transformación, distribución, comercialización y desarrollo de otras actividades complementarias o derivadas de la principal, tanto de carácter industrial como mercantil, así como la participación en empresas nacionales o extranjeras.

Les seves activitats es porten a terme a tot el món, a través de multitud d'empreses en propietat o mixtes – veure taula 1-, tant en l'àmbit de la pesca tradicional com en l'àmbit de aquicultura, un sector amb cada vegada més importància en les seves activitats (l'any 2004 un 30% de la producció –en tones – de Pescanova provenien de l'aquicultura, amb la voluntat d'arribar en un futur proper al 50%)⁶.

El gran ganador de la pesca será el que sea capaz de inventar el pollo de mar.

Manuel Fernández de Sousa-Faro.
Presidente de Pescanova. Revista
Economía, 23 d'abril de 2005.

⁴ Manuel Fernández de Sousa. Presidente de Pescanova. Conferencia congresos AECOC 2004.

⁵ Memoria del grupo Pescanova, año 2005

⁶ Revista Economía, 23 d'abril de 2005.

Taula 1 Empreses directament controlades pel grup Pescanova segons els comptes anuals consolidats del 2005.

Empresa	País	Activitat ⁷	% ⁸
Acuinova, S.L.	Espanya	1,2,3	100
Argenova, SA	Argentina	1	99,93
Bajamar Séptima, SA	Espanya	3	97,00
Eiranova Fisheries, Ltd.	Irlanda	1,2	100,00
Frigodis, S.A.	Espanya	5	100,00
Frinova, S.A.	Espanya	2,3	100,00
Insuiña, S.L.	Espanya	4	100,00
Interpeche S.A.	Francia	1,2,3	100,00
Nave de Argo, S.L.	Espanya	5	3,33
Newfishing Autralia, Pty.	Australia	1,2	50,00
Nova Austral	Chile	2	100,00
NovaGroup (Pty) Ltd.	Sur Àfrica	5	92,50
Nova Pesca Trading, S.L.	Espanya	5,6	100,00
Pescanova Alimentación, S.A	Espanya	1,2,3	100
Pesca Chile, S.A.	Chile	1,2	100,00
Pescafina S.A.	Espanya	2	95,12
Pescafresca S.A.	Espanya	1,2	100,00
Pescamar Ltd.	Mozambique	1	70,00
Pescanova Chapela	Espanya	1,2,3	91,72
Pescanova France, S.A.	Francia	2	100,00
Pescanova Inc.	EEUU	2	100,00
Pescanova Italia, SRL.	Italia	2	100,00
Pescanova, Ltda.	Portugal	2,3	100,00
Pesquera V. Gallega, S.A.	Espanya	1	100,00
Pez Austral	Espanya	1,2,3	99,36
Pescanova Brasil, Lda.	Brasil	2	90,00
Pescafina Bacalao, S.A.	Espanya	1,2,3	100,00
Ultracongelados Antártida, S.A.	Espanya	1,2,3	100,00
Congepesca	Espanya	1,2,3	100,00
Pescanova Hellas	Grecia	2	100,00
Pesquerías Belnova, S.A.	Uruguay	1,5	99,96
SOCIETATS ASSOCIADES			
Boapesca, S.A.	Espanya		50,00
NovaNam Limited	Namibia		49,00
NovaSeafish, Ltd.			50,00
Polar, Ltd	Regne Unit		50,00
Harinas y sémolas del noroeste, S.A.	Espanya		50,00
American Shipping, S.A.	Uruguay		49,26

Val a dir que la taula anterior només indica una part de la seva xarxa de control real, doncs nombroses empreses més petites depenen indirectament de les

⁷ 1) Extracción y comercialización de productos de pesca 2) Procesamiento y comercialización de productos de pesca, 3) Procesamiento y comercialización de otros productos alimenticios, 4) Acuicultura, 5) Otros servicios, 6) Sociedad Unipersonal

⁸ Valors obtinguts a partir de la memòria del grup consolidada l'any 2005

anteriors, fent així un recompte complert molt complex. En el cas xilè estudiarem aquest entramat una mica més detalladament.

Cal remarcar que l'empresa no vol facilitar una informació clara de l'abast de les empreses participades. Així s'explicita a la memòria consolidada del grup:

La indicación segunda del artículo 200 de la Ley de Sociedades Anónimas establece que podrán omitirse determinadas menciones relativas a las Sociedades participadas cuando por su naturaleza puedan acarrear graves perjuicios a las mismas. El Consejo de Administración estima que los resultados de sus acciones estratégicas en los ámbitos nacional e internacional no deben ser mostrados a sus competidores, por lo que ha decidido su no publicación, al amparo de la disposición legal que así lo contempla

Tot i que la seva activitat es porta a terme en multitud de països a tot el món, les seves vendes estan principalment centrades al mercat europeu (un 84,7% de les vendes l'any 2005) on tracta d'adquirir una imatge de marca de prestigi i marca líder.

Si bé formalment Pescanova disposa d'un compromís ambiental i social als llocs on treballa⁹, en nombroses ocasions ha participat en l'esgotament de diversos recursos marins, i ha estat acusada de vàries violacions de drets laborals i impactes ambientals indesitjables. En aquest estudi analitzarem el seu comportament a Xile, deixant de banda la seva activitat a d'altres països del món.

Pescanova a Xile

Pesca Chile neix l'any 1983 amb la finalitat d'explotar i desenvolupar productes pesquers a Xile. Pràcticament tota la seva activitat està orientada a l'exportació.

A començament dels vuitanta comença amb pesca extractiva principalment centrat en la *Lluç austral* i també en menor mesura en el *congre daurat* (també dit *congre rosado*), aquest darrer representava però només un 15% de les captures.

En aquesta època Pescanova liderava un nou concepte de pesca a l'exterior a nivell mundial. La nova idea era pescar amb vaixells amb bandera de diversos països en aigües nacionals i no únicament amb bandera del país originari, inicia així una gran expansió que cobreix tot l'àmbit mundial (Namíbia, Moçambic, Argentina, Xile, etc). Les seves activitats a Xile de seguida comencen a agafar importància i passen de tenir un únic vaixell a les seves aigües a tenir tretze.

En aquell moment la pesca de la *Merzula Austral* no estava regulada a Xile i Pesca Chile és la primera en arribar – tot i que després també s'instal·len flotes d'altres països.

---

⁹ Veure per exemple les seves memòries corporatives.

II-Iustració 3 Lluç Austral

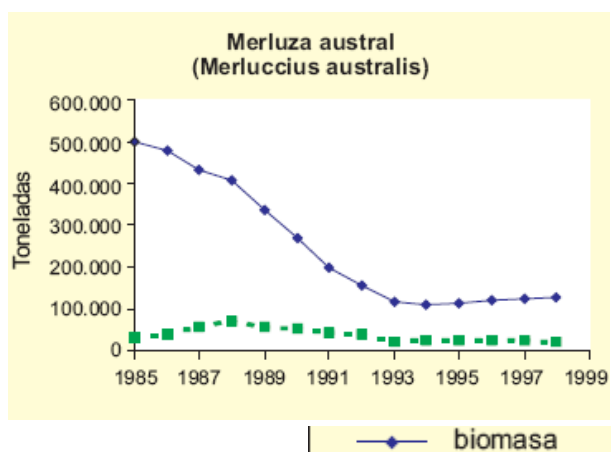
II-Iustració 4 Congre Daurat

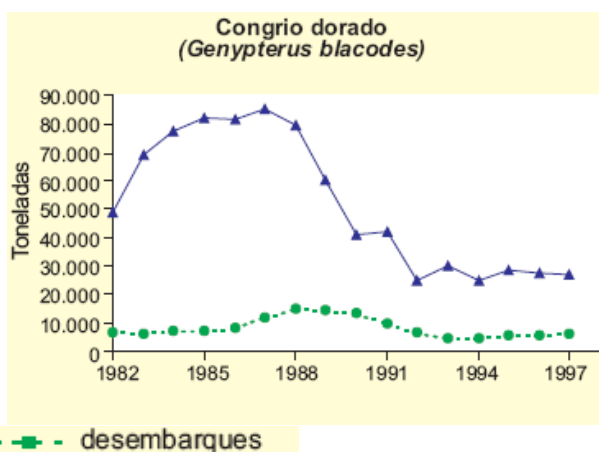
Pescachile juga en aquesta fase un paper fonamental en la sobreexplotació que es produeix d'aquest recurs. Com a conseqüència de la sobreexplotació l'any 1991 la pesca de Lluç Austral i de Congre Daurat col·lapsen i arruïna a una part important de la indústria local¹⁰, les captures de lluç austral passen de 80.000 tones/any l'any 1990 a 16.000 tones/any l'any 1991.

En els gràfics es pot observar com la disminució de la biomassa de *lluç austral* i *congre daurat* a Xile està estretament relacionada amb l'augment de la flota pesquera. I com la biomassa ha disminuït espectacularment des de 1985 fins a 1993 i s'ha mantingut estable, a nivells molt baixos, en els últims anys.

II-Iustració 5 Disminució de Lluç austral

II-Iustració 6 Disminució congre daurat

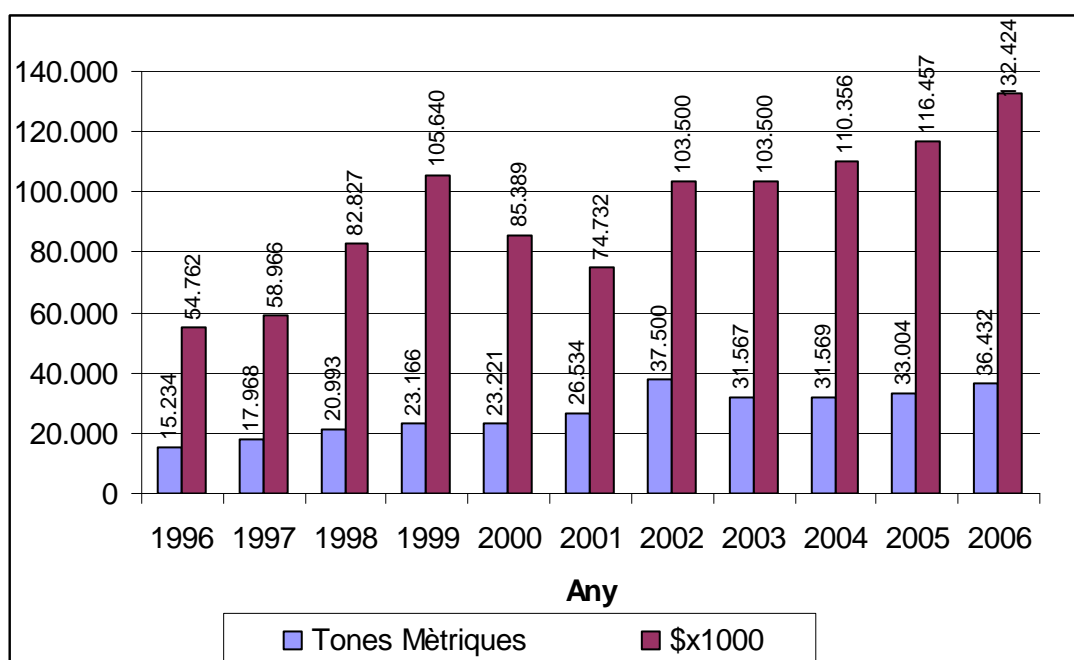

Font: GEO América Latina y el Caribe. Perspectivas del Medio Ambiente 2003

De 40-50 empreses que treballaven al sector es redueixen a menys de 10. Pescanova també es veu afectada per aquesta crisi i es veu forçada a prendre mesures organitzatives difícils amb el tancament temporal d'algunes plantes, aturada en la pesca, etc. però no marxa de Xile si no que es reestructura. Comença a capturar *bacallà de profunditat* (que actualment torna a estar en sobreexplotació) i comença amb aquicultura del salmó, un negoci que passarà a ser un element clau en les activitats de l'empresa en l'actualitat. Avui en dia constitueix un 40% del negoci a de Pescachile a Xile, amb una producció propera a les 22.000 tones (16.000 a la zona de Porto Montt i 6.000 tones a la XII regió). L'extracció és aproximadament 46.000 tones mètriques de captures en mar obert.

¹⁰ A l'any 1990 es regula la pesca amb quotes, etc, però ja és massa tard per evitar el col·lapse de l'ecosistema. Actualment Pescachile manté el 50% de les quotes de pesca de Lluç Austral i un 53% de les quotes de Congre Daurat a Chile.

II·lustració 7 Ventas anuales de Pescachile.

Font: www.pescachile.cl

Actualment Pesca Chile exporta més de 20 espècies marines en 200 presentacions a trenta vuit països¹¹. Disposa de catorze vaixells (la flota més important en aigües xilenes) i tres plantes processadores. Compta també amb més de 20 centres de cultiu de salmó.

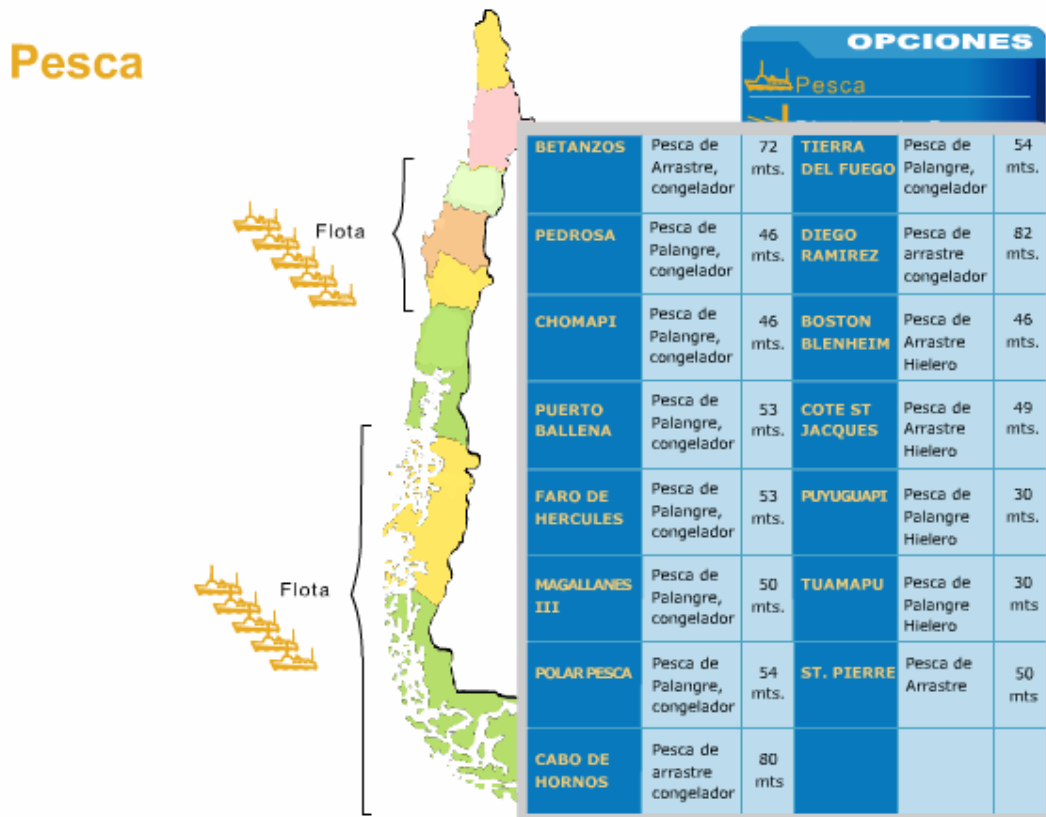
A llarg termini la voluntat de Pescachile és mantenir les quotes de pesca i augmentar el volum de salmó. Hem de continuar amb el procés de passar de ser caçadors a agricultors del mar.

Emilio Rodríguez. Gerente XI Región de Pescachile.

¹¹ Dades obtingudes a la web de l'empresa www.pescachile.cl

Instal·lacions

Pescachile té diversos tipus d'instal·lacions a Xile, vaixells de pesca, plantes de tractament i plantes d'engreixament de salmons:

Igualment disposa de vaixells de tres plantes de procés:

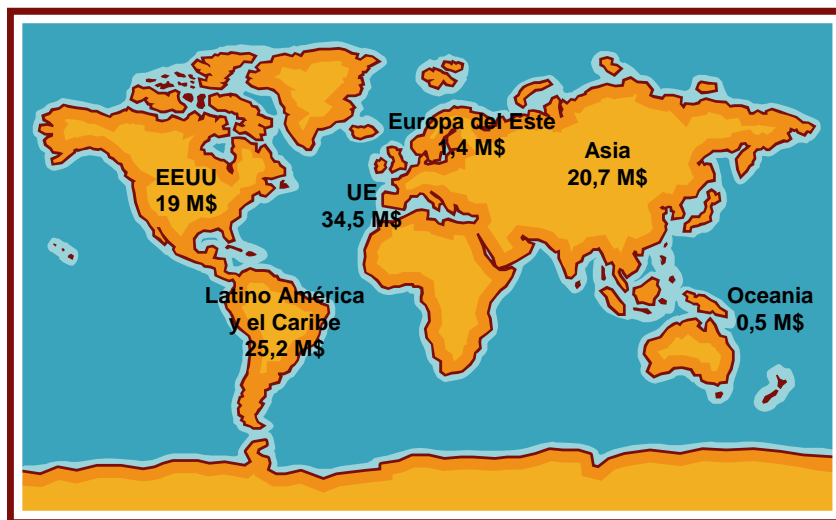

I aproximadament 20 centres de cultiu:

Destinacions de les exportacions

Pescachile és el principal exportador de productes marins pel consum humà a Xile. Exporta una quantitat total propera a les 40.000 tones anuals, la pràctica totalitat de l'extracció i producció. El mercats principals són Europa i EEUU.

Productes d'exportació

Les principals espècies obtingudes de Xile són les següents:

Salmón Atlàntico
(*Salmo salar*)

Salmón Coho
(*Oncorhynchus kisutch*)

Trucha
(*Oncorhynchus mykiss*)

Lluç Austral
(*Merluccius australis*)

Lluç de Cola (*Macruronus magallanicus*)

Lluç Gayi
(*Merluccius gayi*)

Bacalao de Profundidad
(*Dissostichus eleginoides*)

Congre Daurat
(*Genipterus blacodes*)

Alfonsino
(*Beryx splendens*)

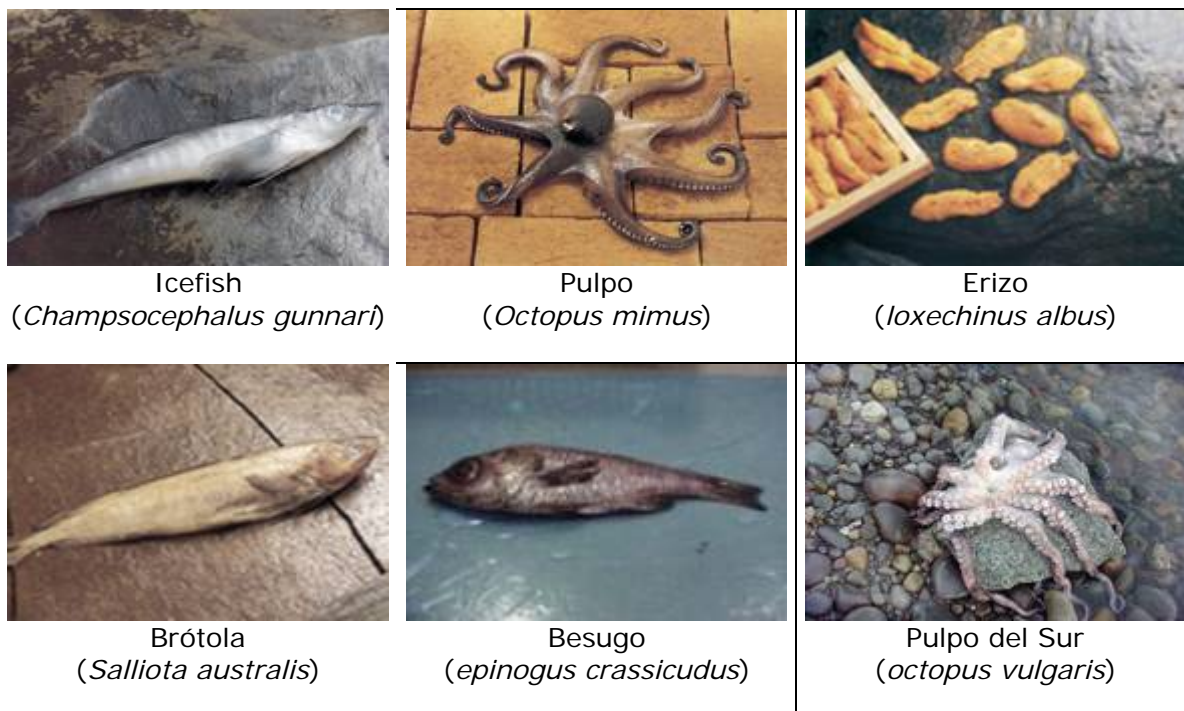
Cojinoba Azul
(*Seriolaella caerulea*)

Cojinoba Gris
(*Seriolaella punctata*)

Orange Roughy
(*Hoplostethus atlanticus*)

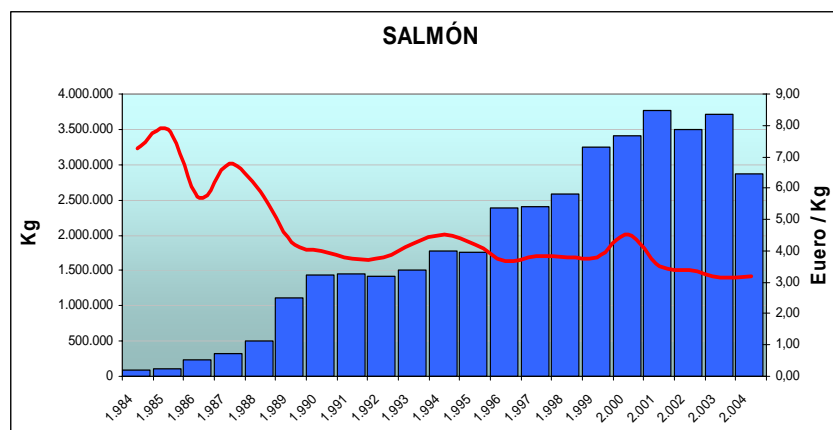
No totes tenen la mateixa importància, per quantitats i quotes controlades per Pescachile destaquen les següents:

Taula 2 Quotes i quantitats d'algunes espècies controlades per Pescachile

Producte	% quota pesquera industrial Xilena	Total
Salmó	aqüicultura	22,000 MT
Lluç Austral	50 %	
Lluç Gayi	3%	3,000 MT
Bacalao de Profundidad	43 %	1,500 MT
Congre Daurat	53 %	2,350MT
Orange Roughy	24%	

Val a dir que les exportacions de Salmó xilè no han deixat d'augmentar als darrers anys, fet que s'ha aconseguit en bona part gràcies a una disminució dels preus aconseguits degut a la incorporació generalitzada de l'aqüicultura intensiva.

II-Iustració 8 Preus i tones entrants de Salmó a Mercabarna.

Font: Ferran Garcia, Campaña no et mengis el mon 2005.

A continuació es fa un repàs de les principals crítiques a l'activitat de Pesca Nova a Xile, en les seves dues principals empreses al país: Pesca Chile I Nova Austral. Els punts que es tractaran són els següents:

- I. **Accés a la informació**
- II. **Principals problemàtiques laborals**
- III. **Principals problemàtiques ambientals**
- IV. **Control per part de l'administració**
- V. **Ús i abús de les condicions fiscals**
- VI. **Utilització de recursos públics espanyols**

(1) ACCÉS A LA INFORMACIÓ

Les polítiques d'informació de Pescanova a Xile i del grup en general incompleixen, tal com veurem a continuació, les recomanacions establertes a les directives OCDE per empreses transnacionals. Les *Directrius de l'OCDE per a empreses multinacionals* són recomanacions, fora de l'àmbit de les Nacions Unides, dirigides pels governs a les empreses multinacionals. Enuncien també alguns principis i normes voluntàries per a una conducta empresarial responsable.

Tal com s'estableix al punt 1 de les directrius, la seva voluntat és garantir que les activitats de les empreses es desenvolupen en harmonia amb les polítiques públiques, enfortir la base de la confiança mútua entre les empreses i les societats en les que es desenvolupa l'activitat, contribuir a millorar el clima per a la inversió estrangera i potenciar la contribució de les empreses multinacionals al desenvolupament sostenible¹². Són, avui en dia, un dels màxims referents en quant a guies per evitar impactes ambientals i socials no desitjats en l'àmbit internacional.

Eixos de treball sobre el que es fan recomanacions a les Directrius:

- Publicació d'informes
- Ocupació i relacions laborals
- Medi Ambient
- Lluita contra la corrupció
- Interessos dels consumidors
- Ciència i tecnologia
- Competència
- Fiscalitat

Un dels punts forts de les Directrius és que constitueixen una estructura que tracta molts temes i no es centra únicament en un aspecte (ja sigui aquest medi ambient, transparència, etc). Com veurem no només s'incompleixen aspectes relacionats amb la transparència.

Al punt 1 de les directives s'estableix:

Les empreses hauran de garantir la revelació d'informació puntual, periòdica, fiable i rellevant a l'entorn de les seves activitats, les seves estructures, la situació financera i els seus resultats. Haurà de publicar-se aquesta informació respecte al conjunt de l'empresa i, quan procedeixi, desglossada per línies de negoci o zones geogràfiques. Hauran d'adaptar-se les polítiques sobre difusió d'informació de les empreses a la natura, mida i emplaçament de l'empresa, tenint en consideració els costos, la confidencialitat empresarial i altres factors de caràcter competitiu.

Tota la informació lliurada presentada pel Grup Pescanova mitjançant les seves memòries del grup, comptabilitat, etc., no inclou la desagregació per zones geogràfiques. Aquest és un aspecte principal en el sector de la pesca ja que la distribució d'impactes ecològics (esgotament de recursos pesquers territorials, per exemple) i socio-laborals depenen fortament de la zona on es produeix l'extracció i la manipulació del peix.

Igualment, tal com hem vist, es nega la informació sobre les empreses participades, tot i que no s'argumenta suficientment les raons que puguin justificar que aquestes dades no s'hagin de publicar. Només s'articula una al·legació genèrica –no fonamentada – a la competència.

¹² Veure web de l'OCDE <http://www.oecd.org>

Cal remarcar que al nostre treball de camp a Xile vam demanar en dues ocasions (a la responsable de premsa de Pesca Chile –per telèfon i per escrit- i al responsable de la regió XI de Pesca Chile – en entrevista personal -, dades de producció i extracció de recursos. En ambdós casos es van negar a facilitar-nos la informació.

Aquesta manca de transparència dificulta poder fer una anàlisi detallada de tots els processos. Tot i així, a continuació es presenten les principals problemàtiques detectades en relació a l'activitat de Pescanova (Pesca Chile) a Xile, centrant-nos en el cas de les relacions laborals i els impactes ambientals.

(2) PRINCIPALS PROBLEMÀTIQUES LABORALS

En aquest apartat descriurem la situació laboral i les principals problemàtiques detectades a les diferents plantes del grup Pescanova. I també de les problemàtiques laborals lligades al treball en els vaixells factoria de Pescanova. Aquest és un àmbit poc conegut i poc controlat també per les dificultats inherents a l'activitat. Es treballa en condicions molt dures, i els vaixells de Pescanova no són una excepció a la regla.

a. Treball precari en plantes de tractament i centres de cultiu

La qüestió de les condicions laborals associades tant a la feina dins de les plantes de processament de peix com als centres de cultiu de salmó ha estat motiu de queixes a Xile des de diferents sectors institucionals i associatius¹³. En el marc de la campanya catalana *No et mengis el món*, l'any 2005 es va elaborar un informe on es descriuen detalladament les principals problemàtiques en quant a malalties professionals del sector de processament de salmó¹⁴.

En aquest informe recollirem algunes de les declaracions fetes per diferents actors directament vinculades a les activitats de Pesca Chile a la planta de Punta Arenas, la planta de Novaustral, a Porvenir, i la de Pesca Chile a Puerto Chacabuco. Igualment recollirem la informació referent a l'activitat de Pesca Chile a Puerto Montt.

Cal dir que les plantes de Punta Arenas i Porvenir són les més conflictives del grup. La planta de Puerto Chacabuco, segons el trobat a la nostra recerca, té un nivell inferior de problemàtica laboral. A la IX i X regió actualment no tenen plantes de tractament, si bé utilitzen la maquil·lació del producte per realitzar les operacions necessàries per a la seva activitat.

Pesca Chile a Puerto Montt. La problemàtica de la maquil·lació

Part del peix que arriba a Catalunya i d'altres destins a l'exterior de Xile és tractat a Puerto Montt, tot i que no ho fa en una planta que formalment sigui part de Pesca Chile. L'any 2004 la planta propietat de Pescachile va cremar-se i des d'aquell moment el tractament del peix (principalment lluç blanca) va començar a ser sotscontractat a l'empresa maquiladora Frutos de Dios.

---

¹³ Veure per exemple *Estudio ergonómico en las plantas salmoneras de la X Región*. Cuadernos de investigación 17. Gobierno de Chile. Dirección de trabajo, així com diversos informes presentats per l'entitat ecologista ECOCEANOS.

¹⁴ Veure a la web de la campanya *No et mengis el Món* els diversos informes sobre el salmó elaborats per Ferran Garcia.

II·lustració 9 Antiga planta de tractament de Pescachile a Puerto Montt.

Qui és aquesta empresa maquil·ladora a qui sotscontracta el tractament Pesca Chile? En quines condicions està portant a terme el treball que després porta el nom de Pesca Chile?

II·lustració 10 Maquiladora de Pesca Chile

Frutos de Dios, Sociedad Ltda. és una empresa de propietat Xilena que té per propietari a Alejandro Rodríguez. És un soci que depèn directament d'Aquilino López, un personatge treballador a MercaMadrid clau per comprendre l'entorn de l'exportació de lluç d'Espanya a Xile (veure quadre). Actualment Frutos de Dios, Sociedad Ltda. té dues línies de producció, una autoritzada per l'exportació (amb condicions higièniques més estrictes) i una segona línia no autoritzada per l'exportació amb condicions menys estrictes. A la pràctica resulta quasi impossible de saber realment on s'ha tractat el peix exportat ja que totes dues línies tenen el punt de sortida del producte molt a prop.

Aquesta situació es pot veure a la II·lustració 10. Les portes de la part darrera són de la línia per exportar, la part davantera és la part no per exportar. Com es pot observar a la línia de no exportació es manipula el peix amb les portes obertes a un pati sense asfaltar, amb empedrat. A més a més estan fent obres tot just a l'entrada, es pot observar amb el carretó i l'escala de la fotografia esquerra. Les condicions higièniques per tant no són òptimes (II·lustració 11).

II-lustració 11 Vista general de la planta de Frutos de Dios, Socitat Ltda.

II-lustració 12 Detall de la línia no autoritzada per exportar.

Durant la visita realitzada a la línia d'exportació també es van observar irregularitats en els procediments de treball, tals com entrar producte per la zona de sortida de producte o el manteniment de restes de productes en zones no adequades.

Aquilino, el control de l'exportació de lluç a Espanya

Aquilino López és l'agent importador dominant en la comercialització del lluç xilè que arriba en fresc a Espanya. Aquest controla el 60-70% del total de lluç exportat en fresc des de Xile al mercat espanyol.

Algunes de les estratègies que donen explicació a aquest domini, que es manté a través dels anys (va començar l'any 1980) s'anomenen instruments de control vertical i són les següents:

- L'agent comprador, en moltes relacionat amb Aquilino, finança i provisiona directament de béns i serveis als pescadors. A canvi del recolzament financer i la provisió de béns i serveis al pescador, l'agent comprador exigeix exclusivitat en l'aprovisionament de la pesca. Aquest tipus d'acords es multipliquen al llarg de la cadena de comercialització del lluç en fresc: el comprador directe treballa sovint en exclusivitat per un agent exportador i és freqüent que aquest últim treballi també exclusivament per l'importador Aquilino López. Els acords d'exclusivitat augmenten el risc de comportament oportunista per part del comprador, per que els actors més febles de la cadena (en aquest cas els petits pescadors) tenen menys capacitat de reacció o de pressió quan es canvien les condicions contractuals.
- Les principals empreses exportadores tenen una planta de processament del lluç pròpia, és el que s'anomena integració vertical entre plantes processadores i exportadores. A Xile quan cofradies de pescadors artesanals han tractat de crear les seves pròpies plantes s'han vist presionades per Aquilino per evitar que aquestes experiències siguin exitoses.
- El comprador determina el preu de compra de la pesca abans de que el pescador surti a treballar.

Les empreses exportadores de lluç fresc es caracteritzen per un grau important de concentració (10 empreses controlen el 86-97%) però també per l'elevada rotació que s'observa en el grup de les grans empreses exportadores. Només una de les empreses grans que operava l'any 1987 continuen en aquest sector del mercat. Aquest patró de rotació entre els principals exportadors ha estat influenciat per les intervencions del importador dominant al mercat espanyol (Aquilino). La seva dinàmica ha estat el recolzament financer a determinats compradors que passen a ser agents exportadors sota acords d'exclusivitat amb ell. Aquest recolzament però no és constant, alterna les facilitats financeres amb la retirada de recursos. Així, una possible explicació de l'elevada rotació d'empreses és que Aquilino fa finançaments discontinus per evitar que cap exportador es transformi en una amenaça sobre el seu domini.

Coneixedors d'aquesta indústria han suggerit la possibilitat de que hi hagi activitats il·legals en aquest negoci. La revista espanyola Mar (1999) va denunciar l'existència de fraus al consumidor en la venda de lluç xilè ja que aquest en ocasions és venut com a lluç del Mar Cantàbric que té un major preu. Una altre possible frau comercial seria evadir els impostos d'importació al ingressar la producció a Espanya, per exemple utilitzant noms de productes més barats.

Aquestes transaccions il·legals podrien ser part de l'estratègia de defensa del principal agent importador davant l'amenaça de nous competidors.

Pesca Chile a Puerto Chacabuco. La problemàtica de la sotscontractació fictícia

A l'actualitat (inici del 2006) una de les temàtiques més importants a l'àmbit polític xilè era la possibilitat de crear una llei per tal de regular les sotscontractacions fraudulentas. A Xile, sota el paradigma de la màxima flexibilitat, es permet la sotscontractació massiva de treballadors, creant-se empreses sotscontractades a l'interior de les plantes creades únicament per servir en aquella fàbrica. Això –com veurem- no està carent de problemes.

En alguns sectors, i en particular a les empreses transnacionals, és fàcil trobar un volum molt important de personal sotscontractat per realitzar les mateixes tasques que realitza el personal ordinari de l'empresa.

Algunes de les diferències principals a l'actualitat són:

- Els sous de partida són molt més baixos i es vinculen de manera molt clara a la productivitat, per tant al sector pesquer si hi ha fluctuacions en la quantitat de matèria primera accessible els treballadors carreguen una part important dels impactes de manera directa.
- La rotació de personal en aquestes empreses és molt alt, els convenis col·lectius són molt més febles que amb la casa matriu.
- Es dissenyen de manera que no es poden acollir als convenis col·lectius dels treballadors de l'empresa matriu, tot i ser a la pràctica la mateixa empresa. Per tant s'acostuma a produir una doble escala salarial per les mateixes feines, sense ser reconeguda legalment.
- La segmentació dels treballadors facilita la competència entre els mateixos sindicats i afebleix la seva capacitat de negociació. Mai es negocia conjuntament entre tots els convenis col·lectius.

Per les empreses transnacionals aquest mecanisme és una manera efectiva de tractar de defugir de les seves responsabilitats en l'àmbit laboral. Al mateix temps que utilitzen aquest mecanisme, demanen en els àmbits internacionals que, en

avaluar la seva Responsabilitat Social Corporativa, o la seva responsabilitat sota les Directives per empreses Multinacionals de l'OCDE, no es considerin el comportament de les sotscontractistes (encara que aquestes siguin, com al cas xilè ficticis o dirigits per ells mateixos).

Al cas de Puerto Chacabuco, aquest fenomen es produeix de manera evident. Cal dir que Pesca Chile és de les empreses que més extensament s'està aprofitant d'aquest mecanisme, molt per sobre de la mitjana de les empreses del sector.

Al cas de Puerto Chacabuco, l'empresa sotscontractada creada en exclusiva per Pesca Chile es diu Servicios Integrales, i té uns quatre cents treballadors (aproximadament un 75% del personal de planta). Guanyen aproximadament un 40% menys per l'acompliment les mateixes tasques. Aquesta situació era encara pitjor al 2002, on la diferència era un 60%. El promig de treball a l'empresa sotscontractada és de 5 anys d'antiguetat, a diferència de l'empresa matriu on porten tots vàries desenes d'anys. També hi ha diferències en el número de dies festius i de regals o beneficis extraordinaris que s'ofereixen a alguns treballadors de l'empresa, però no a la sotscontractada.

II·lustració 13 La filera de la dreta treballadors de l'empresa Pesca Chile, a l'esquerra treballadors de Servicios Integrales.

Conjuntament amb la problemàtica associada a la sotscontractació massiva, cal destacar que els sindicats indiquen que el comitè paritari (on segons la llei es fa el seguiment d'accidents, proposta de millora, etc.) – format per treballadors i empresa – en aquesta planta a la pràctica no funciona.

Igualment els sous a Pescachile, i molt especialment de les sotscontractes, són clarament inferiors a altre empreses equivalents situades a la mateixa zona de propietat Xilena (per exemple Friosur).

També hi ha problemàtiques amb l'accidentabilitat, diversos sindicats ens indiquen que en ocasions no es contabilitzen els accidents com laborals i es fa que els treballadors vagin a l'hospital i diguin que és un accident domiciliari i no laboral. D'aquesta manera es baixen les estadístiques globals d'accidentabilitat.

Pesca Chile a Punta Arenas

La planta de Punta Arenas es caracteritza per dedicar-se principalment al tractament de l'Eriçó, una feina que comporta altes variacions en les necessitats de ma d'obra. Com a conseqüència l'empresa treballa fonamentalment amb sotscontractistes que aporten als treballadors en els moments de màxima necessitat. Com veurem aquest tipus de contractació és de les més conflictives.

II·lustració 14 Part davantera de la planta de Punta Arenas, una de les més conflictives de PescaChile

II·lustració 15 Part darrera de la planta de Punta Arenas, es pot observar l'abocament directa al mar

Per un altre banda, l'empresa ha tingut problemes reiterats a causa de la negació de creació del sindicat. De fet actualment aquesta planta no té cap sindicat en funcionament.

A continuació exposem algun dels testimonis recollits per diferents actors implicats.

Contractació i condicions de retribució a la planta:

Una de las principales problemáticas está asociada a la venida de trabajadores de otras zonas de Chile, porque las engañan¹⁵. Las condiciones entre lo que les prometen cuando han de venir y lo que se encuentran es muy diferente. Cuando llegan empiezan a encontrar descuento por pasaje, por manutención, etc. se encuentran totalmente inválidos cuando llegan. Además trabajan totalmente por producción, si no hay producto no les pagan. La venida de muchas personas con este tipo de producción ha llevado incluso a problemas sociales: robos, asalto a personas, etc.

(...)

Aquí se trabaja con subcontratistas porque el trabajo es muy irregular. El problema está con estos subcontratistas. El producto tiene que tratarse en un plazo determinado, si se demora más se pierde el trabajo. Ahí los trabajadores trabajan 16 horas, los días festivos, etc. las infracciones por jornada de trabajo son muy

¹⁵ Los trabajadores de las plantas de Pesca Chile en la zona están básicamente formadas por trabajadores venidos de otras regiones.

comunes, son uno de los tipos de infracción más importantes en esta región.

En este tipo de trabajo trabajan una semana, paran, otra semana, etc. Nosotros hemos visto que trabajan con contratos pero sabemos que hay maquileros que trabajan al día y no contratan a nadie y cuando van los inspectores han desaparecido los trabajadores, aquí hay un grado de complicidad entre trabajador y empresario porque saben que si los sorprendemos va a perder su trabajo, esto dificulta mucho el trabajo. Cuando se va a fiscalizar la empresa ... una vez hicimos un operativo con siete inspectores y aún así los trabajadores se nos arrancaron!.

(....)

En cuanto a las plantas de salmones¹⁶. Las condiciones en cuanto a higiene y seguridad (elementos de protección laboral, comité paritario, etc.) aparentemente están bien. Pero el tema de los buzos es delicado. En este tipo de instalaciones pasa lo mismo que con las embarcaciones, es muy difícil de inspeccionar porque las instalaciones están muy lejanas. El día en el que inspeccionamos ellos los saben y ese día donde inspeccionamos está todo, pero del resto de días no podemos decir ... usted sabe que las jornadas han de ser con pausas, etc. no podemos asegurar que todo sea correcto, aunque en la revisión documental es todo correcto. No hemos tenido registro de esta problemática, a diferencia de la X región.

Declaracions recollides pels investigadors realitzades per Maria Eugenia Burgos, inspectora de trabajo de Punta Arenas, regió on un dels actors principals és PescaChile¹⁷

Cultura antisindical:

Por otra parte existe una cultura antisindical. Se trata de dificultar la sindicalización, aunque es muy difícil de demostrar porque el trabajador tiene temor a perder el empleo. Aquí hay muy pocos sindicatos. Respecto al comité paritario tiene muchas funciones, del común de la empresa lo tiene ahora bien lo que no está tan claro es cuantos de ellos funciona realmente.

Declaracions recollides pels investigadors realitzades per Maria Eugenia Burgos, inspectora de trabajo de Punta Arenas, regió on un dels actors principals és PescaChile¹⁸

---

¹⁶ Salmon Chile es la única empresa con plantas de salmoneras en esta región.

¹⁷ Aquesta representant mai va fer servir el nom de Pesca Chile i feia referència a les problemàtiques del sector en general a la regió. En aquesta zona Pesca Chile és un dels actors principals. L'entrevistada estava avisada que el nostre interès principal era la recollida d'informació sobre el sector espanyola a la zona i en particular Pesca Chile.

¹⁸ Aquesta representant mai va fer servir el nom de Pesca Chile i feia referència a les problemàtiques del sector en general a la regió. En aquesta zona Pesca Chile és un dels actors principals. L'entrevistada estava avisada que el nostre interès principal era la recollida d'informació sobre el sector espanyola a la zona i en particular Pesca Chile.

Pesca Chile a Porvenir

Nova Austral és una empresa del Grup Pescachile situada a Porvenir (Tierra de Fuego) – veure Il·lustració 16 - centrada principalment al processament de Pesca Blanca (congre, lluç) i salmó (a l'entorn de 5000 tones l'any 2005). En aquesta empresa treballen a l'entorn de 200 persones directament lligades a la planta, i unes 500 si contem totes les que treballen a les piscines de salmó i al manteniment de les instal·lacions.

Abumar, una empresa subcontractista que únicament treballa per la planta de Nova Austral, li aporta aproximadament el 60% del personal de planta.

Il·lustració 16 Planta de Novaustral del grup Pescanova

En aquesta planta s'han produït alguns accidents laborals importants (fins i tot un mort l'any 2005), i en l'actualitat existeix una relació molt difícil entre sindicats i patronal.

A l'Annex 1 es pot trobar un informe on recullen algunes de les malalties i accidents produïts als darrers anys.

A les darreres èpoques ha rebut nombroses denúncies, algunes de les quals han acabat en sanció, a continuació assenyalarem les principals sancions (Taula 3)

Taula 3 Sancions cursades per la Direcció Regional del Trabajo XII Región de Magallanes a Nova Austral (Pesca Chile) i la seva empresa contractista Abumar desde 2003.

**Empresa Abumar.
Sotscontractista en exclusiva de Nova Austral
(propietat de Pesca Chile)**

07/08/2003:

1. No trasladar a la trabajadora que a continuación se indica a otra función que no sea perjudicial para su estado de embarazo. Multa: 50 UTM
2. No otorgar beneficio sala cuna. Multa: 50 UTM

11/02/2004:

1. No realizar el comité paritario al menos una reunión al mes. Multa: 8 UTM
2. No contener el reglamento interno cláusulas esenciales reeridas a las obligaciones y prohibiciones a que están sujetos los trabajadores. Multa: 5 UTM
3. No otorgar descanso para la colación. Multa: 8 UTM
4. No constituir comité bipartito de capacitación. Multa: 8 UTM

13/04/2004:

1. No otorgar descanso suficiente entre una jornada efectiva de trabajo y otra. Multa: 20 UTM

09/12/2004:

1. No pactar por escrito en el contrato de trabajo o en un acto posterior la jornada extraordinaria

26/05/2005:

1. No proporcionar a los trabajadores equipo de protección personal. Multa: 20 UTM

31/10/2005:

1. Separar de sus funciones a trabajador amparado por fuero. Multa: 140 UTM

Nova Austral S.A.

11/02/2004:

1. No cumplimiento de acuerdo del comité paritario. Multa: 8 UTM
2. No contener el reglamento interno cláusulas esenciales referidas a las obligaciones y prohibiciones a que están sujetos los trabajadores. Multa: 5 UTM
3. No otorgar descanso para colación. Multa: 8 UTM

13/04/2004

1. No otorgar descanso suficiente entre una jornada efectiva de trabajo y otra. Multa: 20 UTM.

19/08/2005

1. No constituir comité paritario (Isla Capitan Aracena). Multa: 1 UTM

03/01/2006

1. No garantizar los elementos necesarios para en caso de accidente los > trabajadores puedan acceder a una oportuna y adecuada atención médica. Multa: 40 UTM
2. No suprimir en los lugares de trabajo los factores de peligro. Multa: 27 UTM
3. No contener alarma de retroceso grua horquilla. Multa: 40 UTM
4. No proporcionar elementos de protección personal adecuadas a los trabajos que realizan. Multa: 40 UTM

Il·lustració 17 En el moment de fer la visita a l'empresa s'aconseguia el record de temps sense accidents....13 dies.

Tot i aquestes condemnes Julio Briones, cap de planta, nega la responsabilitat de l'empresa i dóna la culpa als treballadors:

Nosotros tuvimos un accidente mortal en el año 2005 y eso quita el crédito. Pero la verdad. Nosotros tenemos accidentes, como lo tienen todos los procesos, accidentes con cuchillo, etc... (...) pero también los accidentes son por negligencia. Nosotros tratamos de aportar todas las cosas pero la idiosincracia nuestra es muy reticente a tomar medidas de precaución. Tenemos prevencionistas de riesgo y ejercicios cada dos horas. Nosotros suministramos por ejemplo tampones de oído... ¡y no los usan! (...)

Julio Briones. Jefe de planta de NovaAustral en Porvenir

Aquest tipus de posicionament, de confrontació directa entre sindicats i empresa són molt presents en aquesta planta. Així queden patents en les declaracions realitzades per part del mateix cap de planta:

Relacions laborals:

Yo en esta planta noto bastante problema. Creo que la isla genera una identidad diferente y se genera conflicto. Las personas que son de Porvenir siempre tienen la percepción que han sido marginados y son discriminados. Yo la verdad es que soy de fuera y veo que acá el Estado tiene mucho más aporte que lo que hay en el norte y eso puede haber generado una costumbre subsidiaria y eso genera problemas.

*Se han dado conflictos de todo índole, por ejemplo en el tema sueldo. Nosotros pagamos un sueldo condicionado a ciertas obligaciones, pero tenemos un nivel de ausencia en el trabajo promedio del 13%, es altísimo. Hemos llegado al 32%. Esa inasistencia se produce por ejemplo porque tienen que ir a una fiesta, etc...no justificadas. No cuento las fiestas. Nosotros tuvimos que cambiar el sueldo, a las personas nuevas se les bajó el sueldo base y condicionar los pluses a la asistencia y a la productividad. Hay muchas personas que se ven afectadas porque faltan incluso dos días a la semana. (...) Eso a la gente le molesta pero uno tiene que tener un nivel de rentabilidad.
(....)*

Los dirigentes sindicales siempre se quejan por conflictividad con los mandos intermedios. Nosotros tenemos una historia que pasó de la dictadura a la libertad,...pero tampoco hay que caer en el libertinaje eh!... los dirigentes no entienden que las órdenes las da la empresa. La empresa es la que sabe las necesidades y las instrucciones a hacer. (...) En ocasiones se dan cambios de procedimiento y no se hace caso, la cuestión no es hacer cada uno lo que quiera, hay que obedecer las instrucciones de los mandos medios. (...) siempre se nos acusa de maltrato pero es que son cuestiones de normas que son necesarias.

(....)

es un problema de idiosincracia nacional. Aquí hay una riña entre empleador y empleado, los empleados no se sienten parte de la empresa.... aquí el conflicto no es todo creado por una parte.

Julio Briones. Jefe de planta de NovaAustral en Porvenir

Aquesta visió negativa dels treballadors contrasta amb la informació somministrada per part dels inspectors laborals de Porvenir que veuen que existeix una responsabilitat clara per part dels comandaments intermitjos de Pesca Chile- Nova Austral:

Relacions laborals:

Hay mucha conflictividad, entre mandos medios y operarios. Algunas veces tengo la sensación que la dirección no se entere de muchos de los problemas. El mando medio realiza insultos, malos tratos, ...ese tipo de cosas. Sobre todo en las líneas de proceso.

(...)

Otro tema es el de las condiciones de trabajo, de higiene y seguridad. Ellos se escudan mucho en el tema de las certificaciones, pero a ellos les preocupa solo producción, producción, producción,...no digo que no se hagan progresos pero no veo una política bien clara. Ya hemos pasado varias multas por incumplimiento del tema de riesgos laborales. .... incluso en el accidente mortal que se produjo...ya había pasado el mismo tipo de problema varias veces y no habían hecho una solución definitiva...

(...)

Otro problema es con los guantes para protegerse, ellos lo ven como un costo y no como una inversión. Para poner bajo control el robo de los guantes ahora los controlan tanto que no los cambian al ritmo suficiente.... yo me he dado un par de veces vueltas por la empresa y he visto incumplimientos de higiene y seguridad.

(...)

Los sindicatos sindicales nos dicen que sufren acoso,...enfín claramente los empresarios no son de los mejores.

(...)

Se producen malos tratos, a las mujeres no les dejan ir al baño, las presionan,...

(...)

A nivel de cumplimiento de contrato y horario sí lo hacen bien.

Inspector de trabajo de Porvenir

b. Treball precari en vaixells-factoria

Les condicions laborals en l'àmbit de la pesca són extraordinàriament dures, no és d'estranyar que sigui un dels entorns laborals (conjuntament amb la mineria) amb més mortalitat. Aquesta realitat laboral, difícil per les condicions intrínseques de treball, encara es dificulta molt més degut a les condicions que estableix Pescanova. Algunes de les protestes dels pescadors de l'empresa són les següents:

Manca de conveni col·lectiu i condicions retributives:

En Pescachile no hay convenio de ningún tipo, es que hay que ser matemático para entender el contrato y saber cuanto vas a ganar...si un mes cobro 100.0000 y otro 3000.000 y si vas a reclamar y les digo de la oficina de acá, te mandan a Chacabuco y de allá a España,... y como hay que trabajar finalmente acabas renunciando. En otra empresa por ejemplo Pesca Cisne, que solo tiene dos barcos, ahora tienen un contrato por tres años. Si se quiere hacer se puede hacer.

Declaracions recollides pels investigadors realitzades per pescadors de PescaChile mitjançant entrevistes personal

El nivel de remuneración en el sector no es alto, ha bajado las remuneraciones en los últimos años. Las condiciones han sido o te bajamos el sueldo o te despedimos, esa fue la condición.

Declaracions recollides pels investigadors realitzades per Maria Eugenia Burgos, inspectora de trabajo de Punta Arenas, regió on un dels actors principals és PescaChile¹⁹

Horaris i condicions laborals als vaixells:

Respecto a los que están embarcados nosotros fiscalizamos los que están en Tierra, no podemos verificar normas de seguridad e higiene, horas, etc.. esto está fiscalizado por Capitanía de Puerto desde la perspectiva de Seguridad. Tanto sindicato como trabajadores ellos nos indican que están sometidos en extensas jornadas de trabajo, además las dotaciones son mínimas y cuando se ha de pescar no se para, no hay topes. Esto es sobre la base de declaraciones no verificables: el trabajo puede ser de 16 a 24 horas y descansar un par de horas y volver a continuar. La bitácora y los registros dicen lo que tiene que decir, pero ahí se puede modificar todo. Los trabajadores tienen difícil poder defender sus derechos porque pueden perder su trabajo.

Declaracions recollides pels investigadors realitzades per Maria Eugenia Burgos,

---

¹⁹ Aquesta representant mai va fer servir el nom de Pesca Chile i feia referència a les problemàtiques del sector en general a la regió. En aquesta zona Pesca Chile és un dels actors principals. L'entrevistada estava avisada que el nostre interès principal era la recollida d'informació sobre el sector espanyola a la zona i en particular Pesca Chile.

inspectora de trabajo de Punta Arenas, región on un dels actors principals és PescaChile²⁰

Opiniones de que no los tratan bien en los barcos siempre las hay. Los pesqueros de capital españoles tienen especial fama de que no son muy cariñosos digamos, pero de eso no nos encargamos en SERNAPESCA. Las condiciones en el mar son muy difíciles.

Declaracions realitzades per Jorge Sierpa. Responsable de SERNAPESCA región XII

Por acomodaciones trabajan 35 pescadores sin horario, en barcos como Tierra de Fuego, Magallanes III, El Pedrosa. se trabaja entre 16-20 horas diarias cuando hay pesca

Hay barcos que trabajan con otros standares cuando trabajan fuera de Chile. En las Maldivas hay Fisher Patrols que hacen inspecciones. Por ejemplo el Polar Pesca de Pescachile tiene un comportamiento muy diferente al resto de la flota cuando sabe que puede encontrarse inspectores en Maldivas.

Portoballena, Morora, Pedrosa, Chumati, Faro de Hércules (vaixells de Pescanova)...todos están en malas condiciones...imagínate, en una vez nos mandaron a pintar la mampara del Barco y tú picabas y cruzabas la chapa. .... hicieron un reclamo y pusieron una chapa y listos a la mar.

Los barcos son insalubres, no hay casi manutención de los camarotes.

Declaracions recollides pels investigadors realitzades per pescadors de PescaChile mitjançant entrevistes personals

Risc laborals:

Una vez a un compañero lo atrapó la cinta. Estas cintas van de popa a proa y tienen inversa. Lo atrapó la cinta y le sacó lo que es carne y piel de la pierna y lo tuvieron 12 días a bordo. Le ponían calmantes, le daban morfina, lo mantuvieron con la pierna casi pudriéndose, ... y algunos oficiales decían pero llévenlo a puerto, que se nos va a morir aquí y ustedes no hacen nada, pero al final decían pero ¿cómo si faltan cinco días para que termine la marea, esperemos pues;

Hace dos años atrás murió un tripulante que le reventó la úlcera. No lo quisieron evacuar a tiempo y cuando lo evacuaron fue demasiado tarde ... es un tema recurrente en otras empresas, el año pasado bajaron a un tripulante de una nave a través de un recurso de apelación porque se negaban.

Hace unos años atrás cuando se hace el paro biológico llegaron muchos barcos a puerto, unos 20, todos los trabajadores se pararon para protestar por el sueldo, estaba en ese tiempo – si no recuerdo mal – Couto de gerente. Pues la respuesta fue fácil, si no les gusta se van, acá tenemos de sobra,..y a medida que salían dos subían otros dos...hay demasiados tripulantes.... lo mismo que si protestas

---

²⁰ Aquesta representant mai va fer servir el nom de Pesca Chile i feia referència a les problemàtiques del sector en general a la regió. En aquesta zona Pesca Chile és un dels actors principals. L'entrevistada estava avisada que el nostre interès principal era la recollida d'informació sobre el sector espanyol a la zona i en particular Pesca Chile.

demasiado...por ejemplo la comida, uno no pide cinco chef, garzón .... simplemente uno quiere una comida decente...una mesa donde caben 12 personas comiendo 25...y presionándote... y luego cuando hay un accidente el pescado vale más que el pescador.

El año pasado nos fuimos al Circulo Polar Ártico, es una de las pocas empresas que tienen licencia, pues estoy convencido de que (incomprensible) estaban convencidos de que todos los barcos son rompehielos. Llegamos a los hielos, accidentes y todo lo demás....¿qué puede hacer uno si está atrapado por el hielo, si hay un accidentado qué puede hacer? Joder, pues le dicen que se valla a dormir, ... y tú a quién alegas,....es que es un barco pesquero no un rompehielos. Probaron a entrar y se quedaron medio parados.

Este año no pudieron, rompieron hélice, pala de timón,...tuvieron suerte de que pudieron irse a Ciudad del Cabo.

El año antepasado el Puerto Vallena I que también es Español, de Global Pesca, quedó atrapado nueve meses sin poder volver.

Declaracions recollides pels investigadors realitzades per pescadors de PescaChile mitjançant entrevistes personals

(3) PRINCIPALS PROBLEMÀTIQUES AMBIENTALS

a. La pesca extractiva

Com s'ha explicat a l'apartat *Pescanova a Xile* l'empresa va participar activament en la sobreexplotació dels recursos, especialment la *lluç blanca* i el *congre daurat*.

La pesca es basa en l'elevada capacitat de reproducció de les espècies comercials. Aquesta capacitat permet compensar alts nivells de mortalitat. L'espècie humana pot apropiarse d'aquest excedent sense posar l'espècie en perill al llarg termini. Però si les captures són excessives les pèrdues no poden regenerar-se al mateix ritme. La sobreexplotació pesquera disminueix els recursos existents i quant menor és la població, menor és la seva capacitat de reproducció.

Les conseqüències de la sobreexplotació no són només la desaparició d'una o varies espècies, sinó que suposa una alteració de l'equilibri ecològic ja que cada espècie té una funció a la xarxa tròfica.

A més a més, la reducció de la població de peixos fa que els vaixells hagin d'estar més temps a la mar per pescar la mateixa quantitat i que s'hagi d'invertir més en millorar els equipaments: majors embarcacions, xarxes més grans, dispositius electrònics per a localitzar bancs de peixos. Tot plegat suposa reduir més ràpidament la població existent de pescadors i peixos i un augment dels costos en l'activitat.

Malgrat a Xile l'any 2003 es fan fixar quotes de pesca per regular l'activitat, no s'ha evitat la pesca excessiva i les principals espècies continuen estant sobreexplotades. El 80% de les quotes pesqueres s'ha assignat a la indústria que proveeix menys del 20% dels llocs de treball, i el 20% de les quotes s'ha assignat a la pesca artesanal que representa més del 80% dels llocs de feina en aquest sector.

Pescachile ha trobat estratègies per incomplir les quotes de pesca aprofitant la dificultat alhora de controlar la seva activitat a alta mar i la seva gran influència en el sector.

Aquí por ejemplo en el caso de Pescachile hay la ley del desove para la lluç, que dice que hay una época donde no se puede pescar en unas determinadas zonas. Por ejemplo dicen, se puede pescar a 6 días de Punta Arenas, pero ellos van, salen y empiezan a pescar a dos días de Punta Arenas, aunque dicen que no pescan nada ... y cuando llegan a la zona autorizada no pescan nada, pero sacamos 10 toneladas. Eso no se cumple y es imposible de controlar.

Para burlar el GPS lo que hacen es que dicen que se estropeó la hélice, que hay pana en el motor, el radar no funciona, ... eso son tres o cuatro o días de pesca ... y si luego no lo pueden colocar en Punta Arenas lo mandan a Chacabuco que es la misma empresa.

Declaracions recollides pels investigadors realitzades per pescadors de PescaChile

En el cas de la *lluç austral* i el *congre daurat*, PescaChile actualment té el 50% i el 53% de la quota pesquera industrial xilena respectivament. En el quadre es pot observar que, tant si ens fixem en l'abundància com en la biomassa total, la

disminució respecte el nivell existent abans de l'explotació comercial d'aquestes espècies és molt acusada.

Taula 4 Biomassa del lluç austral i el congre daurat

Especie	Abundancia ⁽¹⁾		Biomasa total ⁽¹⁾	Tasa de explotación ⁽²⁾	Sobreexplotación
	Juvenil	Adulto			
Especies demersales (de aguas profundas)					
Merluza austral (<i>Merluccius australis</i>)	19 por ciento	24 por ciento	29 por ciento	—	Severa
Congrio dorado (<i>Genypterus blacodes</i>)	—	40 por ciento (hembras)	30 por ciento	—	Severa

(1) Relativa al nivel existente antes de la explotación comercial de la especie.

(2) Como proporción de las existencias estimadas, al último año de referencia (ver los gráficos abajo).

Font: GEO América Latina y el Caribe. Perspectivas del Medio Ambiente 2003

L'orange roughy, espècie amb un alt valor al mercat internacional, s'ha vist com una nova oportunitat de pesca en alta mar atès l'esgotament d'altres espècies comercials. Actualment Pescachile té un 24% de la quota pesquera industrial a Xile d'aquesta espècie

Les il·legalitats a l'entorn de la pesca extractiva a Xile no es limiten exclusivament a el compliment de les quotes de pesca, també es produeix pesca il·legal fora de les fronteres. Aquest fet, tot i ser denunciat reiteradament per diversos actors durant el treball de camp, no ha pogut ser verificat pel cas de Pescachile.

La pesca ilegal continua, no existe voluntad por parte de las naciones. Los tripulantes han de alimentar familias y continuarán. Aquí te ofrecen 400 euros y te ofrecen ir a piratear por 1500 euros nadie lo piensa, y...si te venden cierta imagen de que es casi legal pues lo ves diferente.... pero luego todo allá es diferente, muchas veces con empresas españolas ha pasado que no se ha cobrado, que han quedado tirados.

Aquí lo que ha pasado es que han cerrado empresas y han quedado muchos trabajadores cesantes... no es por gusto que uno va a piratear

Declaracions recollides pels investigadors realitzades per pescadors de PescaChile

Les problemàtiques de la pesca extractiva no es limiten a la sobreexplotació, sobre l'impacte ambiental global també influeix la tecnologia utilitzada per realitzar la pesca.

El lluç austral i el congre daurat són dues de les espècies d'aigües profundes. Una de les tècniques utilitzades per a la seva captura és la pesca "d'arrastre" (s'autoritza un 65% de la quota de pesca industrial amb aquesta tècnica). És una de les pràctiques menys selectives i més nocives per al medi marí ja que destrueix el fons marí i els organismes que hi viuen. Des de fa uns anys els científics estan alertant sobre les conseqüències d'aquesta pràctica, l'agost del 2006 la "Coalición para la Conservación de Fondos Marinos" va proposar una moratòria en una trobada entre representants del govern, ONGs, universitats i la Sociedad Nacional de Pesca. a la seu de la FAO a Santiago de Chile.

b. Les plantes de tractament del peix

Un element clau en la gestió ambiental de les plantes de tractament és la gestió dels residus que es generen. En aquest punt Pesca Chile s'ha trobat amb nombrosos problemes. El principal conflicte es es produeix a la planta de Novaustral a Porvenir, tot i que, tal com veurem, també s'han produït conflictes a Puerto Chacabuco (Aysen).

Pescanova a Porvenir: Novaustral

Desde l'inici d'activitats de Nova Austral l'empresa mai es va fer càrrec dels seus residus, tot i estar obligada a fer-ho per la legislació nacional. Durant tots aquests anys ha abocat gratuïtament els residus directament a l'abocador municipal, que tampoc té unes condicions específiques.

Només a partir de l'any 2006 ha començat a pagar per la gestió dels seus residus. En aquest cas tampoc la municipalitat va complir les seves obligacions d'exigir el pagament a l'empresa.

La posició de l'alcaldesa:

En parte la responsabilidad es parcialmente nuestra porque no habíamos modificado la ordenanza municipal para cubrir los gastos del vertedero. Hasta el diciembre de 2004 no se modificó, ... pero es que incluso no me enteré hasta el año 2006 que no se había cobrado a nadie durante el año 2005. Este año (2006) ya hice una notita diciendo que se ha de pagar, significa 1 millón de pesos mensuales. Por tanto una parte de responsabilidad es nuestra, pero desde luego la empresa nunca dijo nada a pesar de saberlo, hasta entonces no habían pagado nunca. Ahora tendrán que pagar por los gatos

Sylvia Vera. Alcaldesa

Actualment estan en un nou conflicte amb Nova Austral per la gestió dels residus, ja que segons informa la municipalitat els residus de Nova Austral no compleixen les condicions establertes d'humitat. És per això que han imposat diverses multes a l'empresa. En aquest punt l'empresa nega l'acusació, i estan en procés judicial.

La posició de l'empresa:

En Chile para poder operar tienes que presentar el proyecto y te lo tienen que aprobar las autoridades de medio ambiente. En este caso sería la CONAMA. La legislación dice que hay que hacer en este caso una Declaración de Impacto Ambiental donde nos comprometimos que nuestros desechos orgánicos iban a ir al vertedero con un nivel máximo de un 60% de humedad. Así partimos y no hubo ningún problema. Nosotros lo tirábamos al vertedero, donde la municipalidad dijera. Después por los volúmenes que habían hicimos unas fosas y ahí colocamos nuestros desechos, pasó un tiempo y el municipio dijo ya, porque el municipio hicimos un estudio con una ingeniería alemana y establecieron que se iba a hacer un nuevo vertedero. Empezaron a mejorar el manejo del vertedero y empezaron a

cambiar las condiciones. Nos dijeron, ya no queremos fosas, ahora dicen que lo van a mezclar con el residuo domiciliario. Nosotros decimos lo que ustedes digan, pero ahora empiezan a alegar que nuestros residuos tenemos demasiada humedad. Nosotros les estamos tratando de demostrar que no es así, aún estamos en ese conflicto. Nosotros reconocemos que ciertas torvas llevan cierta cantidad de agua que parece tener más agua, pero eso no se puede hacer así, hay que hacer análisis y ser rigurosos.

Ahora lo hacemos mejor, separamos plásticos, cartón y orgánico.

Julio Briones. Jefe de planta de NovaAustral en Porvenir

Pescanova a Puerto Chacabuco (Aysen)

També a la Planta de Purto Chacabuco (Aysen) s'han produït problemes a la gestió de residus, tal com va ser denunciat per la organització ECOCEANOS el dia 6 de maig de 2004, i confirmat per l'equip de recerca amb els responsables ambientals (CONAMA) de la zona per l'equip investigador. A continuació es descriu la problemàtica, que actualment, segons les propies fonts del CONAMA ja ha estat solucionat.

DÓNDE QUEDA LA BASURA DE LAS INDUSTRIAS PESQUERAS EN LA PATAGONIA CHILENA

Compañías pesqueras y salmoneras transnacionales y nacionales no se han hecho responsable de los residuos industriales que generan. PescaChile, filial de la española Pescanova, dice que el gobierno debe darles solución, pero el Servicio de Salud de Aysén afirma que los desechos industriales son de exclusiva responsabilidad de las empresas que los generan.

Aysén, Chile, 6 de mayo de 2004. (Ecoceanos News)— Los miles de kilos de basura que originan las industrias pesqueras y salmoneras en la zona sur austral de Chile están causando cada vez más el repudio de las comunidades locales y de las organizaciones ciudadanas por los casi nulos planes de tratamiento de estos residuos y la escasez de lugares para su disposición final.

De esta situación se desprende la discusión que en Aysén mantienen diferentes organizaciones de medio ambiente contra las empresas transnacionales y nacionales que operan en la zona y acumulan sus residuos en un basural que no reúne las condiciones ambientales, sanitarias ni tecnológicas para la disposición final de estos elementos contaminantes.

Lo ocurrido en torno al vertedero ilegal ubicado en el sector de El Salto no deja de sorprender. El sumario sanitario del Servicio de Salud de Aysén (SSA) firmado el martes 4 de mayo decidió aplicar una multa de cerca de 1,8 millón de pesos y otorgar un plazo de 10 días para el saneamiento y posterior cierre del basural. Así lo dio a conocer a Ecocéanos News el director del organismo estatal, Jorge Montecinos.

Explicó que "los días 10 días es un plazo para sanear el lugar, porque se depositaban en forma inadecuada los residuos, no cumpliendo con las normas sanitarias, y recibieron riles y lodo, los que escurrieron y contaminaron los cursos de agua que van a parar a los vecinos circundantes. Nosotros tomamos muestras y

están con alta tasa de coliformes”, dijo el especialista.

La Comisión Regional del Medio Ambiente de Aysén trabaja en la evaluación de la Declaración de Impacto Ambiental (DIA) que las empresas presentaron para un relleno sanitario, que entró recién a tramitación el 12 de abril.

Peter Hartmann, de Codeff Aysen, dijo a Ecocéanos News que “las empresas pesqueras desde hace 20 años están creando vertederos industriales, sin la más mínima intención de resolver el problema, y la presentación de DIA es sólo para ganar tiempo”.

EMPRESARIOS SOBRE LA LEY

Para varios dirigentes de Aysén, las autoridades regionales han sido más que flexibles con los industriales pesqueros a la hora de aplicar la ley.

Primero se les autorizó un vertedero de residuos industriales a la salida de Puerto Aysen, que producía malos olores a los transeúntes por estar ubicado a la orilla del camino y que a fines del año pasado terminó su vida útil.

Pese a las advertencias por parte de las autoridades sanitarias de tomar medidas ante el eventual cierre de ese lugar, las empresas pesqueras presentaron algunos proyectos a la CONAMA que no cumplían con los requisitos para ser aprobados.

Así, el terreno de El Salto apareció como una medida de emergencia, mientras se tramitaba la DIA.

Las presiones de los industriales surgieron de inmediato. Emilio Rodríguez, Gerente Zonal de Pesca Chile, filial de la transnacional española Pescanova, dijo que de cerrarse el vertedero provisional tendrían que dejar de comprar 300 mil jaibas mensualmente lo que significaría despedir unos 30 trabajadores de Planta y dejar sin trabajo aproximadamente 250 familias del litoral que viven de la extracción de este producto.

Tales declaración fueron consideradas por las organizaciones ambientalistas y la población del lugar cómo “una presión y un chantaje para impedir la clausura definitiva del basural”.

Además de Pesca Chile, en la zona tienen una situación idéntica la Pesquera Palacios, la industria Nippon y el matadero frigorífico de Aysén.

Ante esto, el Director de COREMA Aysén, José Pablo Sáez, dijo a Ecocéanos News que la ley es clara en señalar que los industriales pesqueros se deben hacer cargo de sus desechos.

Sáez agregó que “hay que atacar el problema de fondo. Los rellenos sanitarios tienen que funcionar con todas las disposiciones legales. Los industriales deben asumir esa responsabilidad histórica... el 2000 se comprometieron a tener un vertedero ingresado al sistema y tampoco cumplieron. No es un tema de Gobierno. Una empresa que no planifique este tipo de cosas no me cuadra”, señaló.

POCA VOLUNTAD DE EMPRESARIOS

Por su parte el Director del Servicio de Salud Aysén, Jorge Montecinos, en entrevista con Ecocéanos News, explicó que “el proceso legal para que un vertedero entre en funcionamiento tiene que ser autorizado por las Comisiones Nacional y

Regional del Medio Ambiente y una vez que pasa ese filtro, presentar todos los antecedentes sanitarios al Servicio de Salud y nosotros damos la autorización, algo que los industriales jamás han hecho”.

- ¿Qué va a pasar con toda esa basura?

- No sé... bueno la verdad es que el basural de El Salto tiene que quedar todo saneado, cerrado, limpio y sin problemas para la comunidad circundante. Tenemos que cautelar que así suceda, dentro del plazo de 10 días. Lo que no sabemos es que van hacer los industriales con sus residuos.

- ¿En 10 días los industriales pesqueros van a encontrar un nuevo lugar para depositar la basura?

- No. Ese es un problema de los industriales. Además, falta un tiempo para que la CONAMA resuelva la Declaración de Impacto Ambiental. Falta bastante, yo diría que un par de meses, a lo menos, si es que la aprueban... tengo mis dudas. Yo se los he planteado a los industriales, a la comunidad. Hemos tenido reuniones con el Intendente, pero no se han motivado a dar solución a este problema. Esperé incluso que interlocutaran conmigo, y se negaron. Le quiero contar, que la resolución del sumario sanitario estaba terminado hace 15 días atrás.

- ¿Por qué esperaron para hacerlo público?

- Porque resulta que queríamos darle todas las posibilidades a las empresas de buscar una solución alternativa a un problema que se va a presentar en 10 días más, pero no resultó.

- Con todos estos antecedentes, ¿cómo calificaría la actitud de los industriales?

- Los industriales se farrearon este tema. La verdad cuando en enero “toleramos o aceptamos”, porque no podríamos decir que autorizamos, el depósito de sus residuos en el terreno de El Salto, a sabiendas que así lo iban a hacer, porque la gobernadora nos pidió que intercediéramos, nosotros les entregamos una hojita con las cosas básicas que tenían que hacer para no causar problemas a la comunidad circundante, pero esas cosas básicas ellos (los industriales) no las cumplieron. Hicieron mal las cosas, contaminaron las aguas de los vecinos y crearon un problema importante. Además no tramitaron en ese momento la Declaración de Impacto Ambiental. Estamos hablando de enero, ya estaría aprobada si la hubieran hecho bien.

- ¿La Gobernadora de la Provincia de Aysén, Paz Foitzick, tiene facultad de intervenir, y de extender el plazo de cierre de un vertedero ilegal, cómo lo hizo hace unas semanas?

- No, no tiene ninguna facultad. Aquí hay un problema político de por medio que uno no puede desconocerlo. No es menor el impacto que se crea. No es un tema de salud, en el sentido que nosotros como autoridad sanitaria no tenemos ingerencia en preocuparnos donde van a dar los residuos industriales de los pesqueros. Es un tema de ellos, pero tampoco podemos hacernos los locos, si sabemos que la industria tiene problemas y plantea disminuir o cerrar algunas líneas de trabajo, cómo en este caso podría ser con la jaiba o los erizos, evidentemente que hay una consecuencia en contra la comunidad, porque la gente va a quedar sin trabajo.

- La comunidad lo considera una presión.

- Presión o no, ninguna autoridad quiere correr un riesgo de ese tipo. Pusimos todo de nuestra

parte para colaborar en ese tema, en el sentido de dar el máximo de facilidades posibles, pero llega un momento que ya no es posible más, no más. Tampoco puedo hacerme el leso con este tema y guardar el sumario sanitario en el bolsillo, no puedo más.

BASURA INDUSTRIAL ES RESPONSABILIDAD DE EMPRESAS

- Emilio Rodríguez, Gerente Zonal de Pesca Chile, dijo que no es la tarea de los industriales pesqueros operar una actividad como ésta, refiriéndose a la basura. “Nosotros estamos para producir y generar trabajo”, señaló. ¿Que opina de estas declaraciones, que desvían la responsabilidad al gobierno?.
- Este no es un problema del Gobierno, ellos lo saben. Emilio Rodríguez podrá decir lo que quiera, pero sabe perfectamente que esta responsabilidad de los vertederos industriales, a diferencia de los vertederos de residuos domiciliarios a cargo de la municipalidad respectiva, es de ellos. Los industriales tienen que proponer, buscar. Es su responsabilidad y no se pueden hacer los locos. Ellos son los responsables del destino de los residuos que ellos generan en su producción.

- Entonces, el futuro de los residuos de los industriales pesqueros en Aysén es incierto.
- El futuro de los residuos industriales lo veo pésimo. Yo creo que aquí va haber un tremendo problema. Yo no he hablado con ellos, pero yo sospecho que van a presionar a las autoridades para que les acepten otro lugar de emergencia, pero por lo menos dentro del sector salud no van a tener acogida. Si sabemos que están depositando sus residuos en otra parte, les vamos a volver a hacer un sumario sanitario, y les vamos a aplicar todo el rigor del código.

c. L'exploració salmonera

Malgrat no s'ha pogut visitar directament els centres de cultiu de salmó propietat de Pescachile, a continuació s'expliquen algunes de les conseqüències ambientals d'aquests tipus d'instal·lacions que no difereixen molt d'altres semblants. Per a més informació veure *Salmones en Chile. El negoci de comerse al mar. Colección Soberanía Alimentaria de Veterinarios sin Fronteras. Ferran Garcia Moreno (2005)*.

- Alimentació fonamentada en peixos

El salmó és una espècie situada a la part superior de la cadena tròfica, són necessaris almenys 3 kg de peix per produir 1 Kg de salmó. Si es té en compte que no s'aprofita tot del peix, es necessiten 5-6 kg, depenen de l'espècie, per obtenir 1 kg de salmó. Per obtenir les farines i olis per l'alimentació del salmó s'utilitzen bàsicament espècies pelàgiques, la seva sobrepesca suposa la seva destrucció progressiva i alhora l'alteració de l'ecosistema ja que aquestes són la base alimentària de gran varietat de peixos, aus i mamífers marins.

- Espais ocupats

La superfície que ocupen els centres de cultiu de salmó a Xile és de 7866 ha però si tenim en compte la superfície utilitzada per alimentar el salmó la xifra augmenta a 353 925 000 ha, aquesta seria la petjada ecològica associada a aquesta activitat.

- Eutrofització

La instal·lació de centres de cultiu de peixos produeix una acumulació de matèria orgànica provinent de les restes d'aliments i de les matèries fecals dels organismes en cultiu, aquest increment de substàncies nutritives provoca un excés de fitoplancton. El nitrogen i el fòsfor són els elements químics que s'acumulen, l'alta concentració d'aquests disminueix la disponibilitat d'oxigen.

- Biocides

Un altre problema associat és l'ús d'antibiòtics, fungicides i compostos antiparasitaris. Alguns antibiòtics solubles es dissolen ràpidament i altres són fotodegradables. Però d'altres en canvi, poden restar durant mesos en els sediments. Això podria alterar la composició i número de poblacions bacterianes (per exemple per la selecció de patògens resistents) que tenen un paper important en els fluxos de nutrients dels ecosistemes aquàtics.

A més, s'utilitzen en ocasions químics com el coure per a controlar els organismes incrustats en les operacions de neteja, i fins i tot a la pintura, de les gàbies. El coure és un element altament tòxic per la vida en quantitats excessives i alguns dels productes que utilitzen, com *organotin*, estan prohibits en alguns països per ser tòxics per a mol·luscs i per als mateixos peixos de cultiu.

- Escapaments

El percentatge de salmons que escapen de les piscifactories està vora el 5%, xifra que pot augmentar en anys de tempestes fortes. La introducció d'espècies exòtiques, com els salmonoides, té varies conseqüències com l'ingrés de patògens que poden afectar a altres espècies silvestres, la hibridació entre espècies cultivades i silvestres, i competició i depredació sobre espècies natives.

- Disminució del llop marí

El llop marí és un dels principals depredadors del salmó de piscifactoria, les pèrdues causades per l'atac d'aquests a la indústria del salmó a Xile són de \$21 milions. La població de llop marí ha disminuït molt en els últims anys i existeix una relació inversa entre la presència de cultius de salmó i llops marins. Així, una de les causes de la desaparició de llops marins és la seva mortalitat provocada per les pròpies piscifactories com a mesura per evitar les pèrdues econòmiques que causen. Existeixen però altres causes no relacionades amb les piscifactories.

(4) CONTROL PER PART DE L'ADMINISTRACIÓ

Un dels problemes existents actualment a l'entorn de la pesca obtinguda a Xile és el correcte control de les activitats realitzades.

Si bé formalment el control és exhaustiu, ja que si no es produeixen aquests control no es permet l'exportació, a la realitat les entitats de control no tenen prou recursos per garantir que les actuacions es porten correctament. A continuació assenyalarem algunes de les mancances detectades principalment a la regió XII.

En términos generales PescaChile creo tiene un nivel de cumplimiento normal, no destacan por ser excepcionalmente irregulares ni tampoco por no cometer errores.

Para inspeccionar nosotros vamos una o dos veces al semestre. Significa inspecciones de dos o tres días, hay que salir de madrugada para llegar a primera hora de la mañana. Las inspecciones tienen sus dificultades.

El problema es que existe una falta de recursos para la supervisión. SERNAPESCA²¹ nació como un servicio de muy bajo presupuesto. Nuestra dotación es baja, en la región somos 15, en Punta Arenas están las 12. En estos 15 cuenta todo el personal (desde administración a abogado).

Inspectores de terreno podemos decir que en Punta Arenas tenemos dos y uno en cada oficina en Porto Natales, Porto Williams y Porvenir (aunque estos tienen que hacer de todo, por ejemplo control documental y atención al público, embarcarse, etc. Como mucho, mucho se pueden dedicar media jornada). La verdad es que la fiscalización de terreno es difícil. Sin duda la dotación de personal es insuficiente y por ejemplo en Porto Natales, Porto Williams y Porvenir no tenemos vehículo. Está un funcionario solo en la oficina y los lugares más cercanos a inspeccionar queda a 7 Km. Entonces si sale y va a este lugar las autoridades del lugar reclaman que no hay nadie en la oficina.

Necesitamos incrementar la capacidad de fiscalización del servicio para controlar los aspectos comprometidos. Por ejemplo solo con la pesca artesanal hay 3200 inscritos más un 30-40% de no inscritos que vienen de otras regiones de Chile.

La acuicultura tiende a ampliarse en nuestra región. Se están solicitando nuevas actividades, pero en un plazo de tres o cuatro años más podemos quintuplicar nuestra actividad 60-70 centros en forma normal. Si se da la proyección que está ahora en trámite tendríamos cerca de 200 aunque sabemos que morirán y quedarán aproximadamente en 60-70. Tenemos una falta de recursos para controlar este tema.

Declaracions realitzades per Jorge Sierpa. Responsable de SERNAPESCA regió XII

---

²¹ SERNAPESCA és l'entitat estatal encarregada de la supervisió del compliment del control de quotes, seguretat en la comercialització del peix, etc.

(5) ÚS I ABÚS LA LEY NAVARINO

Actualment Pescachile, segons indiquen diversos actors locals vinculats a Pescachile, és possible que estigui realitzant un ús irregular d'una llei creada específicament per potenciar les inversions a la Illa de Terra de Foc, on es troba l'empresa de Pescachile anomenada Nova Austral.

A continuació explicarem el funcionament del possible frau mitjançant un fragment de l'article "*Uso y abuso de la Ley Navarino*" publicat per Jorge Navarrete Poblete, ex-subsecretari general del govern. Posteriorment assenyalarem la informació recollida pels diferents actors on indiquen la participació de Pesca Chile en aquest procés.

Uso y abuso de la Ley Navarino

El diario Financiero 6/7/2006,

Desde el 14 de enero de 1985, fecha en que se publicó la Ley 18.392, más conocida como la Ley Navarino, existe un conjunto importante de beneficios para todas aquellas empresas cuya actividad productiva se realiza en la Isla de Tierra del Fuego. Estos beneficios tuvieron por objeto promover el desarrollo económico de la zona austral, potenciar ciertas actividades propias de la región y acelerar -a esa fecha, por razones estratégicas evidentes- el asentamiento de la población local y la llegada de otros ciudadanos atraídos por las convenientes ofertas laborales. De la decena de beneficios que contempla la ley para las empresas que se instalan en la zona, destacan: la exención total del IVA y la bonificación de 20% a las ventas efectuadas al resto del país.

A la fecha, son innegables los importantes resultados que la aplicación de esta ley ha significado para la actividad productiva de la zona, resultados que sería deseable prolongar en el tiempo, tal como es el deseo de las autoridades y habitantes de la región. Con todo, para prolongar en el tiempo los actuales beneficios que concede la Ley, es necesario terminar con un conjunto de malas prácticas que, amparadas en un vacío normativo, han facilitado que se vulnere el espíritu de la ley, generando adicionalmente- un mayor gasto fiscal no sustentable en el tiempo.

En efecto, y tal como le manifestó la propia Sofofa al ministro de Hacienda, algunas de estas empresas, además de recuperar su IVA (19%) por concepto de la bonificación (20%) que les hace Tesorería General de la República, le venden a otras empresas relacionadas, o con las cuales están ligadas (fuera de la zona beneficiada, pero dentro del territorio nacional), para que éstas exporten el mismo producto y soliciten -conforme a la Ley del IVA- la devolución de un 20%. En consecuencia, se solicita una devolución de IVA que nunca se pagó o, si se prefiere, que ya había sido devuelto por parte del Fisco en la primera operación.

La situación descrita está produciendo importantes efectos, los que no sólo pueden potencialmente afectar al desarrollo de la Región de Magallanes y la Antártica chilena, sino que también son perjudiciales para el desarrollo económico del país. En primer lugar, se produce una distorsión interna del mercado y sus precios, por cuanto no todas las empresas (aunque desgraciadamente sí la mayoría) utilizan este subterfugio; de modo que quienes hacen una aplicación correcta de la Ley están imposibilitados de competir con esos márgenes de ganancia (x + 20%). En segundo lugar, podría afectar gravemente a los intereses exportadores de Chile, ya que, como es obvio, estamos permanentemente amenazados por una denuncia de dumping producto de este evidente subsidio a algunas de nuestras exportaciones.

Por último, se produce una pérdida millonaria para el fisco. A diferencia de lo que ocurre con una correcta aplicación de la ley -donde el fisco prácticamente autofinancia el gasto por la vía de bonificar con 20% a las ventas que ya habían pagado IVA (19%)-, con la segunda "recuperación" del IVA por concepto de exportaciones, sólo en 2005 el Estado desembolsó más de \$ 8 mil millones, de los cuales más de \$ 7 mil millones fueron por concepto de exportaciones a través de la triangulación entre empresas de la zona con otras subsidiarias, o relacionadas, ubicadas en el resto del territorio nacional.

No es difícil advertir que la consecuencia de este tipo de prácticas, producto del vacío legal y del aprovechamiento oportunista que hacen algunos, sea el inicio de una modificación más estructural que termine por perjudicar los intereses de la región y sus habitantes. En efecto, y sólo a modo de ejemplo, con esa cantidad de dinero el Estado podría subvencionar la construcción de 2 mil viviendas sociales por año o, si se prefiere, se podría dar cobertura preescolar, en jornada completa, con alimentación incluida, a casi 15 mil niños en forma anual.

Quienes de verdad defienden los legítimos intereses del desarrollo de la zona austral, son los más interesados en corregir esta situación (...)

Diversos actors (treballadors, sindicalistes, autoritats públiques de Tierra de Fuego, etc.) ens han indicat que el grup Pescachile està realitzant aquest tipus d'abús. Nova Austral (afincada legalment a Tierra de Fuego) ven el peix a Pescachile (afincada legalment a Santiago de Chile), i es beneficia de la Llei Navarino. Aquesta darrera exporta el peix a la resta del món aconseguint per segona vegada el retorn de l'IVA.

Cal dir però que Julio Briones, responsable de planta de Novaustral, ho nega. No ens ha estat permès contrastar-ho documentalment.

Aquí hay un beneficio de la ley Navarino pero ahí también hay un tema de desconocimiento incluso de las autoridades. Acá se dice que la empresa no paga el IVA y eso es equivocado. Nosotros vendemos a Pescachile y luego ellos exportan, pero nosotros vendemos a Pescachile con el IVA. Ahora también hay una subvención del 20% que nos sirve para cubrir los gastos extra por la localización y eso sí lo utilizamos.

*Declaracions realitzades per Julio Briones. Responsable de planta de Novaustral en
Tierra de Fuego*

(6) UTILITZACIÓ DE RECURSOS PÚBLICS ESPANYOLS

El projecte de Pesca Chile ha estat recolzat amb 40 milions d'euros mitjançant finançament públic a través de l'empresa COFIDES. Qui ha gestionat aquest recolzament? És això una actuació legítima? A continuació tractem de clarificar aquests aspectes.

La Compañía Española de Financiación al Desarrollo, S.A. (COFIDES) és una societat anònima de capital mixt (públic – Empresa Nacional de Innovación, Instituto español de Comercio Exterior i ICO, 61% - i privat –BBVA, Banc de Sabadell i BSCH, 39%), creada l'any 1988 per fomentar les inversions productives d'empreses espanyoles en països en desenvolupament²².

Té com a doble objectiu contribuir al desenvolupament econòmic i social d'aquests països i la internacionalització de l'economia espanyola. Ens trobem per tant amb les mateixes dificultats per portar a terme simultàniament els dos objectius que es presenten al cas dels crèdits FAD.

En 15 anys d'actuació COFIDES ha recolzat a 341 projectes d'inversió d'empreses espanyoles a l'exterior, comproment 660 meuros de recursos públics. Aquests projectes, localitzats en 48 països, han suposat una inversió total de 8.200 meuros²³.

Per les seves característiques COFIDES només recolza projectes a països en desenvolupament²⁴.

La seva capacitat de mobilitzar recursos és propera als 900 milions d'euros i quasi tots són d'origen públic. Les seves principals fonts de finançament són²⁵:

Al període 1990-2005 ha recolzat 341 operacions mitjançant un compromís de 660 milions d'euros. Aquests projectes han mobilitzat un total de 8200 milions d'euros d'inversió en 48 països diferents.

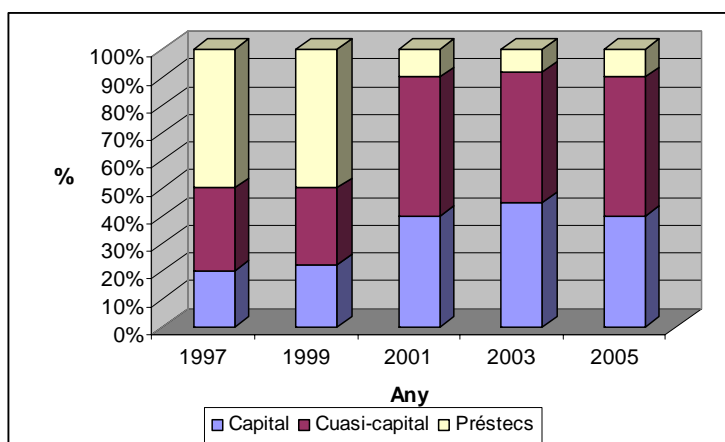
²² En sentit estricte l'any 2005 COFIDES va ampliar les seves activitats al recolzament de "qualsevol projecte d'inversió privada viable que es porti a terme en un país emergent o en desenvolupament en el que existeixi algun tipus d'interès espanyol", per tant aquí inclou inversió directa espanyola però també: exportació, operacions de plantes per part d'empreses espanyoles, transferència de tecnologia espanyola, sotscontractació per part d'empreses espanyoles, franquícies, subministrament a empreses espanyoles, així com projectes que suposin l'obtenció per a Espanya de drets d'emissió de diòxid de carboni o similars. Està considerada com una Institució Financera de Desenvolupament Bilateral.

²³ Informe anual de COFIDES año 2005.

²⁴ Veure a la web www.cofides.es el conjunt de països que són susceptibles de rebre finançament.

²⁵ Informació obtinguda de l'Informe anual de COFIDES any 2005. Ampliar informació a l'informe per veure d'altres fonts de recursos (EX recursos originaris del Banco Interamericano de Desarrollo - BID) i per veure les limitacions en la utilització de les diverses fonts, en particular els recursos del BEI són per a inversions privades a Amèrica Latina i Àsia.

II·lustració 18 Evolució dels recursos compromesos per COFIDES.

Font: Informe d'activitats de COFIDES any 2005

Per àrees geogràfiques la distribució actual (31-12-2005) de la seva activitat és la següent²⁶:

Taula 5 Distribució geogràfica del capital compromès de COFIDES.

Àrea	Total compromès (milions d'euros)	Inversió total (milions d'euros)
Àfrica	41,9	455,5
Amèrica Latina	293,2	2572
Àsia	19,8	93,6
Europa Centra i Oriental	86,5	300,3

Font: Informe d'activitats de COFIDES any 2005

L'any 2005 COFIDES va integrar-se a la Plataforma pel Pacte Mundial de les Nacions Unides, una iniciativa de compromís ètic destinada a que les entitats assumeixin com una part integral de la seva estratègia i de les seves operacions, deu principis de conducta i acció en matèria de drets humans, treballs, medi ambient i lluita contra la corrupció. La principal mesura que ha pres COFIDES per posar en pràctica aquests principis ha estat aprovar el 19 de setembre de 2005 un Codi Ètic²⁷.

Igualment s'ha aprovat la implantació d'un Rating d'Impacte d'Operacions (RIO) per aquelles operacions recolzades amb els fons FIEIX i FONPYME on es compromet a realitzar una avaluació ex post de la cartera de projectes acumulades mitjançant aquests fons. En ambdós asos, es mesuren els efectes dels projectes sobre el país en desenvolupament. Només recentment, primavera del 2006, COFIDES ha començat a realitzar avaluacions ex-post dels projectes recolzats (avaluació dels impactes dels projectes recolzats una vegada ja estan en funcionament), incorporant avaluacions dels efectes ambientals i socials dels projectes per tant encara és d'hora per veure l'efectivitat de la mesura. Concretament ha decidit

²⁶ Fons: Informe anual de COFIDES 2005.

²⁷ Es pot consultar a la pàgina web de COFIDES www.cofides.es

avaluar sis. Això suposa un pas endavant important en la detecció de possibles impactes ambientals i socials²⁸.

Les mesures en quant a transparència, medi ambient, impactes socials i corrupció preses per COFIDES són superiors a les d'altres organismes de promoció de les inversions espanyoles a l'exterior com és el cas de CESCE. (per exemple en aquest cas és possible conèixer que aquesta institució pública ha recolzat el projecte de Pesca Chile). Tot i això, com s'observa al cas de Pesca Chile, són clarament insuficients i no funcionen d'una manera adequada, com a conseqüència es produeixen projectes empresarials amb greus efectes a la societat i al medi implicats. La problemàtica per tant s'estén més enllà de la actuació concreta de l'empresa Pesca Chile, existeixen uns mecanismes insuficients per assegurar que els recursos públics s'utilitzen correctament.

---

²⁸ Veure el document "Pliego de condiciones para adjudicar un contrato de consultoría referente a la evaluación expost de proyectos financiados con cargo a los Fondos FIEEX y FONPYME" que es pot trobar a la web de COFIDES.

ANEXO 1

Informe de accidentes y enfermedades profesionales al interior de planta de novaustral (Grupo Pescanova) en Porvenir-Tierra del Fuego.

Sindicato de Trabajadores No.2 Abumar S.A Abumar S.A empresa prestadora de servicios y mano de obra.

El Sindicato No.2 de Empresa de Servicios Abumar ,realiza el siguiente. informe para establecer la constante falta a la legislación laboral y sobre todo al D.F.L No.16.744,que norma lo referente a accidentes y enfermedades profesionales, por parte de Abumar S.A y Novaustral S.A .Este informe estará disponible a quien lo solicite.

Este informe abarca desde la creación del Sindicato de Empresa de Servicios Abumar S.A (No.1, con mas de 2 años de vigencia) hasta la fecha actual en la cual ya conformado este Sindicato No.2 (16 de Mayo de 2005) se han realizado denuncias, observaciones; a la empresa contratista a la cual pertenecemos y también que afectan directamente a la empresa mandante Novaustral S.A, la cual mantiene supervisión directa sobre todos los trabajadores y es la que da las directrices en cuanto al trabajo a realizar y como se deben llevar los procesos , además queremos dejar establecido que en lo que se refiere al funcionamiento del Comité paritario de nuestra empresa es la empresa mandante Novaustral S.A la que decide o no decide acoger los planteamientos, e indicaciones del comité paritario .

También queremos dejar constancia de los estados en que se encuentran hoy denuncias que deberían desde hace mucho tiempo haber tenido una respuesta por parte de la Dirección Regional del Trabajo. Se anexan copias de documentos: denuncias, y declaraciones, además de informes de la IPT de Tierra del Fuego.

En la planta de proceso de Novaustral las tendinitis y lumbalgias son comunes. Desde hace 2 años aproximadamente por indicaciones de la Mutual de Seguridad se realizan ejercicios destinados a elongar los miembros del cuerpo mas propensos a las lesiones,estos se realizan después de 2 hrs. De trabajo y con una duración aproximada de 15 minutos. Sin embargo las dolencias son reiterativas ya que el paramédico Sr. José Vásquez al concurrir el trabajador afectado lo deriva al Dr. José Prieto quien no da la licencia correspondiente y si la da esta es solo por cuatro días. Además de dejar establecido este Sindicato los constantes reclamos hacia este Dr. Y su actuar en el accidente del 6 de Enero del año pasado al interior de la planta de Novaustral.

Taula 6 Malalties laborals a Nova Austral

Nombre trabajador	Puesto de trabajo	Afección	Indicación medico	Estado actual
Renato García C.	pesaje línea eviscerado	Lumbalgia	faja	Despedido Sept.2004
Jose Meriño V.	Boquilla succionadora en Línea eviscerado	Tendinitis	Observación en mutual de seguridad	Finiquitado 2004 ²⁹
Marcela Vargas A.	Boquilla succionadora	Tendinitis	Observación y licencia médica	Trabajando ³⁰
Marcela Rain M.	Moldeo-Sección Envasado	Tendinitis	observación y Licencia médica	Trabajando ³¹
Maria Cardenas C.	Despinado -Línea Filetera	Tendinitis	Licencia	Trabajando ³²
Gladis Paez	Línea Filetera/pimboneo	Tendinitis – Síndrome del Carpiano		Trabajando ³³
Maria Canio R.	Empaque	Tendinitis		Despedida ³⁴
Pamela Paredes M.	Línea Filetera/pimboneo	Tendinitis		Trabajando ³⁵
Jose Aguila A.	Lavado de bandejas	Tendinitis		Trabajando

Solo hemos querido dar una muestra de un grupo de trabajadores

La cual será ampliada luego que este sindicato solicite al comité paritario la estadística completa para confeccionar un catastro tanto de las enfermedades, numero de licencias y accidentes dentro de la planta.

En lo que se refiere a accidentes de estos se lleva registro solo desde la creación del sindicato No.1 de Abumar S.A en lo que respecta a esta empresa y sus trabajadores.

Accidentes

26 de enero 2005

En la sección de empaque recibe una descarga eléctrica el trabajador ELVIS RAMIREZ el cual es socorrido por sus compañeros de trabajo ,la descarga lo mantiene en el suelo con convulsiones e inconsciente ,luego de un lapso considerable llega el paramédico Sr.Vasquez y el trabajador es derivado al hospital

²⁹ A este trabajador se le desconoció mediante resolución del Dr. Francisco Elgueta Javier de la Mutual de Seguridad C.H.C RUT: 10.981.292-7 que el puesto de trabajo en el cual se desempeña sea causal de tendinitis o bursitis de hombro.

³⁰ En este caso la Mutual acepta que el puesto de trabajo ocasiona tendinitis. Enero 2005

³¹ Esta operaria presenta un quiste en su muñeca.

³² El Dr .Jose Prieto desconoce que un quiste en la muñeca de la trabajadora sea producto de enfermedad laboral ante lo cual la trabajadora debe recurrir al sistema publico de salud (FONASA) y costear su tratamiento.

³³ Esta operaria durante mucho tiempo no se le dio licencia.

³⁴ Esta trabajadora no fue derivada a tiempo a la mutual. Se despidio por "Mucha licencia " según el jefe administrativo Sr. Cristian Rivera.

³⁵ Esta trabajadora ya presenta síndrome del carpiano y bursitis extendida.

de Porvenir. Este trabajador tenía contrato de plazo fijo que vencía dos días después del accidente. El DR. JOSE PRIETO no extendió licencia médica así el trabajador fue despedido y conminado a abandonar la ciudad con la amenaza de que si no lo hacía sería desalojado de la casa en la cual la empresa mantenía a los trabajadores procedentes de la ciudad de Tome, presión ejercida sobre este trabajador por Don David Lobos Jefe de turno.

Este hecho fue denunciado a la SEREMI de Salud en Pta.Arenas : Dra.Lidia Amarales se ingreso a oficina de partes con fecha 4 de Febrero del 2005.por parte del Presidente del Sindicato de Empresa de Servicios Abumar S.A(No 1) Jaime Agurto T.se cito a este dirigente por la gravedad de la denuncia, entrevista concedida por el SEREMI de salud sub-rogante Dr.Lobos y la encargada de Salud Ocupacional, comprometiéndose a visitar la planta a la brevedad.

Después de esperar dicha visita y al haberse conformado el Sindicato No.2 ambos presidentes envían carta con fecha 17 de Agosto a Don Javier Fuenzalida S. Superintendente de seguridad social denunciando este hecho y además el nulo funcionamiento de los comités paritarios(se adjunta dicho doc.)
Con fecha 30 de Agosto de 2005 con el ORD.: 41657 esta Superintendencia solicita informe a la Mutual de Seguridad.

En el mes de Septiembre recién llega la visita esperada de la encargada de salud ocupacional.

En reunión con las directivas Sindicales en la cual también esta presente la Directiva del Sindicato Novaustral S.A, Se nos dice que se dejaran indicaciones precisas a la jefatura de planta (Sr. Julio Briones)PARA QUE SE ACTUE DE ACUERDO A LA LEGISLACION VIGENTE .En reunión con la directiva del sindicato No.2 Abumar el jefe de planta SR Julio Briones comunica que no se acataran las indicaciones ,y que la empresa da los implementos de seguridad a la empresa contratista de "BUENA VOLUNTAD"Y QUE EN TODO CASO LA EMPRESA SE ASESORARA CON PROFESIONALES PARA SABER QUE ES LO QUE LEGALMENTE LE CORRESPONDE A LA EMPRESA .

Con respecto a la denuncia a la Superintendencia esta concluyo que el trabajador ELVIS RAMIREZ tenía derecho a seguir recibiendo tratamiento en la Mutual más cercana a su domicilio actual. Este sindicato desconoce los procedimientos a seguir por la mutual y si se sanciono si correspondía al Dr. JOSE PRIETO.

Se accidenta el trabajador Darwin Aguilera al recibir descarga eléctrica en la Sección de Envasado ,este trabajador es enviado a pie al hospital como acostumbra la empresa con sus trabajadores accidentados, lo cual fue corroborado por el Director del Hospital de Porvenir Dr.Riquelme.

En informe redactado por el Inspector provincial del Trabajo :Sr. Juan Oviedo Y.sobre este accidente se deja constancia de la nula investigación de los accidentes dentro de la planta por parte del comité paritario y además se sanciona a la empresa Abumar S.A por no tener la Prevencionista la calidad que la ley exige para su cargo.(se adjunta doc.)

Es costumbre por parte de la jefatura enviar a los trabajadores accidentados a pie ,como le ocurrió a la trabajadora MARCELA VARGAS A .QUIEN RECIBIO EN PLENO ROSTRO EL LIQUIDO DE LA BILIS DEL SALMON MIENTRAS SE PROCESABA EN EVISCERADO, FUE ENVIADA A PIE AL HOSPITAL SIENDO QUE APENAS PODIA VER PARA CAMINAR ,SOLO UN GUARDIA LE FACILITO UN PAÑUELO PARA QUE PUDIERA PONERSE EN LACARA.

La empresa mantiene un minibús pero este solo en pocas ocasiones se ha utilizado para trasladar a los trabajadores .Llama la atención que tampoco llamen a una ambulancia para solicitar el traslado del trabajador accidentado.

También sufrió un accidente el Sr.Julio Livacic(descarga eléctrica)quien es el encargado de mantenimiento eléctrico.

Otros accidentes han ocurrido dentro de la planta sobre todo a monitores de los cuales los mismos dirigentes han tenido noticias directamente de boca de los afectados ,lamentablemente al realizar estas denuncias estos no quieren dar declaración o mienten derechamente por temor a peder sus puestos de trabajo.

30 de Diciembre de 2005

Se produce grave accidente dentro de silo de hielo. Al estar trabajando al interior de este silo y luego de haber terminado la labor encomendada, se desprende de una considerable altura las cadenas que mantienen los rieles por donde pasan los rodillos que trituran el hielo, causando la muerte instantánea del trabajador LEONARDO PILLANCAR PILLANCAR,(trabajador de Novaustral) dejando gravemente herido al trabajador LUIS LEVILL SOTO .Eran tres los trabajadores al interior de ese silo .el trabajador José Peranchiguay salvo ileso pues se retiraba por la escalera al caer esta sección sobre los otros dos trabajadores .Tanto LEVILL como PERANCHIGUAY son trabajadores de Abumar S.A

El trabajador LEONARDO PILLANCAR P. era operario de planta tal lo dice su contrato al igual que lo son los otros dos trabajadores, no correspondía que estuvieran ahí además ,el lugar no tenia otra forma de escape pues es como una caja cerrada dentro de otra solo abierta en su parte superior, solo se accede a ella por una escala adosada en la parte trasera ,los trabajadores no contaban con implementos de protección para ese trabajo. Este silo funciona de manera automática, y su función es hacer hielo el cual sale de dicho silo en forma de escamas ,y es evacuado hacia fuera a través de un conducto tipo caño que permite llenar los bins para luego ingresarlos a la planta.

La investigación esta a cargo de los respectivos comités paritarios tanto de Novaustral S.A Y Abumar s.a.

En reunión sostenida en la Gobernación Provincial ante la Sra.Gobernadora Wilma Kalacic, Sra. Alcaldesa Silvia Vera ,Inspector Provincial del Trabajo Sr.Juan Oviedo,fiscalizador de la IPT :Sr.Sergio Espinosa, SEREMI del Trabajo Sr. Domingo Rubilar, Sr.Claudio Alvaradejo Presidente Anef Magallanes, dirigentes sindicatos: Novaustral S.A, Abumar No2,Textil Mistral, Bakkabor, Océano Atlántico, y Asesor CUT provincial en formacion, el trabajador de Novaustral Johny Vargas integrante del Comité Paritario de la empresa Novaustral S.A ,Indicó que ya antes se había soltado dicho rodillo y que PROVISORIAMENTE SE HABIA AMARRADO LA ESTRUCTURA CON UN ALAMBRE SIN HABER REALIZADO LA MANTENSION CORRESPONDIENTE.

Todas las denuncias interpuestas por lo Sindicatos de Abumar S.A se encuentran sus originales en dichos Sindicatos, además de la inspección del trabajo.

Como dato queremos agregar que la elección del Comité paritario de la Empresa Abumar S.A. se llevo a cabo de una manera irregular e ilegal ,siendo los dos presidentes de ambos sindicatos conminados por el Jefe administrativo de dicha empresa a abandonar el lugar del acto eleccionario ,denunciando estos dirigentes

Observatori del Deute en la Globalització/

estos hechos ante la IPT Provincial. Se adjunta informe Inspector Sr. Juan Oviedo Yáñez, donde ratifica los hechos denunciados ,además de constatar otras irregularidades

La IPT envía copia a la UCYMAT de quienes se espera respuesta si procede de acuerdo a lo que confiere la ley de que dicha IPT deje sin efecto ese acto eleccionario..Informe de fecha 16 de Agosto de 2005,aun no hay respuesta de la Dirección Provincial del trabajo.

Con fecha 15 de Septiembre se entrega carta a don Pedro Barría Presidente Provisorio de la CUT en Pta.Arenas. No se ha tenido respuesta por escrito.

Firmas:

Victor Fuentealba Torres. Presidente Sindicato
Marcelo Pacheco Matamala. Tesorero Sindicato
Hernán Barría Cheuquemán. Secretario Sindicato
Jaime Agurto Torres. Asesor Sindicato